

Wästana, Uppsala 980480
Tryckak. Löns 341 051

Södermanlands-Nerikes Nation
Majhälsning till landsmännen 71 – 1998

Södermanlands-Nerikes Nation

Majhälsning till landsmännen 71 – 1998

Innehåll

Glad vår!	3
Från Höst till Höst, av Jan-Olof Smedberg	5
Något om sörmländska sjönamn, av Svante Strandberg	7
Antimemoarer från forntiden, av Bo E. Åkermark	13
En skön själs bekännelser, Gökverser från 1870	17
Ett flaggöverlämnande 1903, av Ulrik Zetterberg	19
Nerikes nation 1648–1998, Patrick Lindevall	27
”... ett enkelt, hemtrefligt nationshus ...”, av redaktören	30
Avlidna landsmän	32
In memoriam	33
Från föreställningarna av ”Mohrens sista suck” och ”På Madagaskar” på Stadsteatern i maj 1997	34
Från Vår till Vår, av förste kurator Hemming Lindell	36
Nationens ekonomi 1997, av andre kurator PerTorsten Fredriksson	42
Nationens ämbetsmän och nämnder	44
Seniorföreningen: Nya medlemmar och förändringar	48
Nationsföreningar	49

Majhälsning till landsmännen startade år 1928. Den utges sedan 1974 av Södermanlands-Nerikes nations Seniorförening. Register för tidigare årgångar finns i Majhälsning 1937, 1947, 1957, 1967, 1982 och 1992.

Majhälsningen distribueras genom
Södermanlands-Nerikes nation
Box 661
751 28 Uppsala
Tel. 018/13 19 94

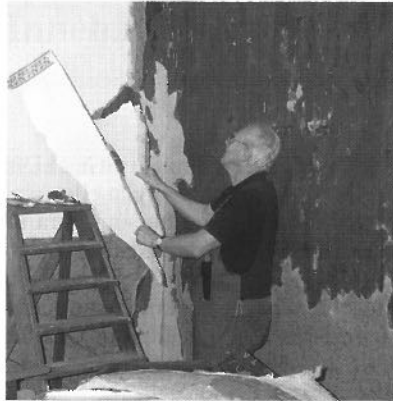
Glad vår!

Jag har försökt hålla någon slags tema i den Majhälsning, som Du nu har i Din hand och förhoppningsvis läser innan Du sätter den i Din bokhylla eller sänder den direkt till inbindning. ”Sörmland” vore tänkbart, eftersom flera av artiklarna har anknytning till just Sörmland, t. ex. överlämnandet av Nyköpingsfanan. Men så kommer det här med Nerikes nation in och annonser för boken om nationshuset. ”Sörmland-Närke” vore därför ett mer adekvat tema, men det är ju inte särskilt originellt. Jag avstår därför från en programförklaring och nöjer mig med att säga att Majhälsningen ser ut ungefär som vanligt med blandad läsning för unga och gamla.

Eftersom vi inom nationen hyst och hyser flera av landets främsta sjönamnsforskare, vore det oförlätligt att inte utnyttja detta faktum. Svante Strandberg, professor i nordiska språk, särskilt namnforskning, har inte bara behandlat sjönamn i flera större artiklar utan även specifikt de sörmländska i sin doktorsavhandling. Det brukar anses opportunt att i en Majhälsning vittna om nationens stora betydelse under viktiga år i den personliga daningsprocessen. Bo E. Åkermark, mångårig uppskattad kåsör i DN, anlägger ett anti-perspektiv på sina år vid nationen. Hans bidrag står i skarp kontrast såväl innehålls- som språkmässigt till det tungt vägande, för att inte säga förkrossande referatet från ett flaggöverlämnande 1903.

Med Gökverserna från 1870 går vi ytterligare tillbaka i tiden. Mycket av det som där skildras kan kännas igen av både Åkermark och de av dagens studenter, som gärna hittar förevändningar att undvika studier. Inslaget har en koppling till vårens kamratmöte och nationshusets hundraårsjubileum, liksom den redaktionella artikel som presenterar den bok om nationshuset som inte kom ut då, men någon vecka senare. Syftet är naturligtvis att påverka dem som ännu inte köpt boken och kanske heller inte CD-skivan från Mohren- och Madagaskarframförandena. Nationens festkalender tog endast en kort paus och i höst är det dags att fira 350-årsjubileet av att Nerikes nation bildades. Kuratorerna berättar som vanligt om vad sig under året tilldragit, inte minst för ett år sedan. Därtill presenteras, också som vanligt, de mängder av landsmän och landsmaninnor som under året gjort stora insatser för administration, fester, underhållning och förtäring. Alltså en helt vanlig Majhälsning, om man så vill: med full hänsyn till traditionens krav.

Redaktören

Redaktör för Majhälsningen:
 Harald Rydberg
 Blåhakevägen 17 A
 756 52 Uppsala
 Tel. 018/32 01 36

Seniorföreningens styrelse

Jan-Olof Smedberg (ordf.)
 Agneta Björnsjö
 Per Carlsson
 Matias Eklöf
 Klas Elm
 Lars Gombrii
 Stellan Lind
 Eva Rimsten
 Eva Schmekel

Inspektör:
 Leif Lewin

Nationens skattmästare:
 Gunnar Ekman

Majhälsningens redaktör:
 Harald Rydberg

Förste Kurator:
 Hemming Lindell

Seniorföreningens ordf.:
 Jan-Olof Smedberg
 Årby Vreta
 741 93 Knivsta
 Tel. 018/38 43 44

Vid en intervju i september 1997 med Peter Wallenberg passade Seniorföreningens ordförande Jan Olof Smedberg på att som ett synligt bevis för nationens tacksamhet för donationen till huset överlämna ett exemplar av jubileumsboken. (Foto av Busch & Bild. Artikel i SvD bilaga 2/11 1997.)

Från Höst till Höst

Av seniorföreningens ordförande
 Jan-Olof Smedberg

Det historiska sista Kamratmötet under 1900-talet anordnades den 1 maj 1997, samma år som nationshuset firade 100 år. Högtidsdagen dominerades naturligtvis därför av hundraårsjubiléet. De kombinerade festanledningarna lockade hela 475 landsmän till middagen på slottet. Generationsmixen var i det närmaste perfekt – hälften seniorer och hälften aktiva studenter.

Kamratmötet denna solstrålande dag innehöll naturligtvis de traditionella delarna kransnedläggning på nationsgravarna, fotografering vid universitets-trappan (kopior finns att köpa på kuratorsexpeditionen) och Högtidslandskap.

Det senare avhölls inför en fullsatt festsal under ordförandeskap av HedersFörsteKurator Sven Kræpelien. Ett uppskattat och nostalgiskt inslag var när Ragnar Ekström läste en dikt om studentlivet, skriven av hans morfar.

Därefter fick vi på Stadsteatern se en enastående uppsättning av Mohrens Sista Suck. Mången ärrad senior hade faktiskt tårar i ögonvrån när de konstaterade att detta var den bästa "Mohren" de sett.

Nationshuset firades under fördrinken med ett rungande leve, vederbörligen utbringat av Inspektör. Den nya pålningen stod pall, så efter en storslagen Majmiddag i Rikssalen kunde vi återgå för att dansa in den rätta feststämningen igen i de nyrenoverade väggarna.

Jubileumsboken om nationshuset skulle ha funnits till Kamratmötet, och vid det närmast föregående styrelsemötet kunde bokkommittén rapportera att allt var redo för tryckning, även om säkerhetsmarginalen krymt bl. a. till följd av skrivkramp hos någon av författarna. I stället för en tryckt bok kom senare beskedet att tryckeriet gått i konkurs. Boken kom ut någon vecka efter festen och har fått ett mycket gott mottagande.

Undertecknad, som under yrkesutövande i september intervjuade Peter Wallenberg på Investors huvudkontor, hade glädjen att få överrätta ett exemplar av jubileumsboken till honom som tack för renoveringsdonationen på 1 miljon kronor från Knut och Alice Wallenbergs stiftelse.

Den 10 maj genomfördes ännu en Hembygdsresa i samarbete mellan nationen och Seniorföreningen, denna gång till Julita, Förste Kurator Jan Silvergrens hemort. Men det är också födelseplats för inspektör em. Gunnar Wijkman, så anförda av honom fick vi veta betydligt mer om Julita Gård och löjtnant Arthur Bäckström än guiden kunde ge oss.

Dagens program hade planerats utmärkt av nationens Erik Lardenäs som på ett livfullt sätt i bussen berättade om livet och raggarna i trakten. Vi passerade statsminister Göran Perssons enkla barndomshem i eternit i Vingåker. Den jättelika turistbussen på de trånga villagatorna var säkert en märklig syn. Mer snickarglädje hade hedersledamot Gunnar Heléns födelsehus. En höjdpunkt var besöket i den välbevarade Tallsätters sekelskiftesskola i Österåker.

Det är bara under nationens resor man får möjlighet att uppleva sådana undangömda pärlor i hembygden!

Till årsmötet den 11/10 kom ett fyrtiotal medlemmar, som bl. a. valde Lars Gombrii och Klas Elm till nya styrelseledamöter. Följetongen om förslaget att överföra föreningens bankmedel till en för ändamålet inköpt madrass fick sin fortsättning genom en ildepesch från vår utsände i FN-högkvarteret, Hans Corell. Den löd: "Beträffande de madrasserade pengarna börjar jag misstänka att de av okänd hand utsatts för s.k. tvättning och befinner sig i cirkulation på det världsomspännande SWIFT-nätet. Så länge de far runt där, är det ingen större fara. Men se upp så att inte smålänningarna lägger vantarna på dem! Men som sagt, detta är bara en förmodan."

Sedan guidades vi runt i nya universitetsmuséet i Gustavianum. Södermanlands-Nerikes nation visade sig totalt dominera det filmcollage som speglade studentlivet i Uppsala under 500 år. Här sågs redaktör Rydberg och Carl-Uno Sjöblom traktera instrument, Jan Mårtensson svärma en vårbal, dans å nationen, Hornboskapen à la 60-tal m. m.

Det var bättre takter förr, ty höstfesten fick ställas in eftersom för få orkat anmäla sig efter det hejdumdrande Kamratmötet. Men den 10 oktober 1998 gives ingen pardon!

År 1997 slutade dock i nationsglädjens tecken då ytterligare en pubkväll med Seniorföreningen som personalresurs inträffade. Den första seniorpuben i april avlöpte så bra att klubbverket bett oss komma igen. Lönerna skänktes till husrenoveringen.

Medlemsantalet ökar och det livaktiga samarbetet mellan föreningen och nationen fortsätter. Väl mött i hembygd och i festsal!

Vetgiriga hembygdsresenärer utanför Tallsätters gamla skola i sörmländska Silvergren. Researrangören Erik Lardenäs t.h. och Adelinne Smedberg i bildens nedre del.

Något om sörmländska sjönamn

Av Svante Strandberg

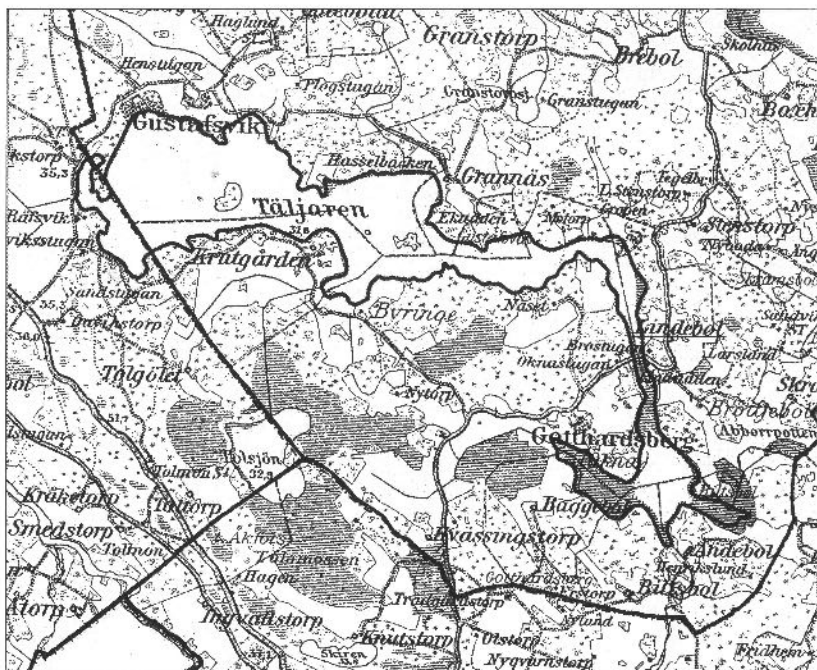
Inom nordisk ortnamnsforskning har Uppsala länge intagit en ledande ställning. Medlemmar av Södermanlands-Nerikes nation har i hög grad bidragit till detta. Här kan nämnas nationens forne inspektor Jöran Sahlgren, den moderna svenska ortnamnsforskningens portalgestalt, och Lars Hellberg, vars både djupa och breda studier över namntyper och namnmiljöer varit mycket betydelsefulla.

De äldsta av de ortnamn vi använder i dag stammar från bronsåldern och har alltså uppkommit senast omkring 500 år f. Kr. Sådana språkliga fornlämningar har man skäl att söka bland namnen på sjöar, åar och öar. Redan genom sitt yttre låter namn som *Boren*, *Yngaren*, *Nissan* och *Orust* ana att de har hög ålder. Språket har förändrats kraftigt sedan den tid, då dessa namn uppstod. I ett mycket tidigt skede fanns inte sammansatta sjönamn som *Kvarnsjön* och *Stensjön* utan endast avledda, bildade med de ordbildningsändelser vi kallar suffix.

Sörmland är rikt på sjöar och vattendrag och på arkeologiska vittnesbörd från förhistorisk tid. Så finns det också talrika, ofta ålderdomliga sjönamn i landskapet. Under tidernas lopp har emellertid många av de ursprungliga namnen trängts åt sidan av yngre nybildningar och kommit ur bruk. Sjönamnet *Vegern* vid Katrineholm har t. ex. ersatts av *Duveholmssjön*. Numera försvunna namn på delar av Nyköpingsån är bl. a. *Blakka* (nu *Åkforsån*) och *Sölva* (nu *Skräddartorpsån*).

I lyckliga fall har försvunna sjö- och ånamn bevarats till våra dagar genom namn på bebyggelser. By- och sockennamnet *Vrena* vid ån mellan Hallbosjön och Långhalsen är ett exempel på detta. Mycket talar för att det förr om en by använde *Släbro* vid Oppeby i Nyköping innehåller ett forntida namn på Nyköpingsåns nedre del. Numera försvunna sjönamn kan med större eller mindre säkerhet antas ligga bakom by- eller gårdnamn som *Avla* i Gåsinge-Dillnäs, *Hulla* i Österåker, *Långdunker* i Hyltinge, *Veckla* i Vadsbro, *Skenda* i Björnlunda och *Ålta* i Nacka.

De trots allt många sjönamn som överlevt tidens och språkets skiftningar har ofta fått ett starkt förändrat utseende. Detta gäller inte minst namn som innehåller det för Sörmland karakteristiska ordslutet *-aren*, bildningar som *Getaren*, *Tisnaren* och *Yngaren*. *Hjälmaren* t. ex. är en omvandling av ett äldre *Jälman*, och namnformen *Valdemaren* vid Flen och Stenhammar har framgått ur ett tidigare *Vammeln*; i dessa fall har ändringarna betingats av en önskan att göra namnen mer förståeliga genom anknytning till välbekanta ord, *hjälm* och *Valdemar*. Sjönamnet *Heen*, tidigare *Hedaren*, i Mellösa går tillbaka på ett äldre *Hedesjö(n)*, och Frejdaren i Åker har förr kallats *Fredagssjön* (i traktens språk har ordet *fredag* haft formen *frejda*). Namnet *Orrhammaren* i Flen är en förkortning av det äldre *Orhammarssjön* 'sjön vid Orhammar'.

Sjön Täljaren. Det långsmala sundet vid Lindebol kan ligga bakom det Tolgh- 'inskärning, nedskärning' som ingår i Tolgaren, sjöns äldre namn. (Utsnitt ur den äldre ekonomiska kartan. 1904.)

Namnen framhäver ofta någon egenskap

Ortnamnens värde som historiskt källmaterial vilar på deras förmåga att berätta om äldre språkskeden och om människor, verksamhet och landskap i svunnen tid. Sjönamn framhäver mycket ofta någon egenskap hos själva vattenet, dess stränder eller den omgivande terrängen.

Sockennamnet *Turinge*, som förr hade formen *Thorunge*, leder sannolikt sitt ursprung från sjön Turingen, vid vars stränder man påträffar markerade höjder eller bergknallar. Sjöns gamla namn tycks innehålla samma *thor-* 'höjd' som föreligger i det uppländska sockennamnet *Långtora*. En annan höjdbetecknande ordstam, ett fornspråkligt *thul-*, har ansetts kunna ingå i ett forntida namn på Tullingesjön som i sin tur givit upphov till bebyggelsenamnet *Tullinge* på Södertörn. Höga och branta strandberg reser sig öster om Tullingesjön.

Ett forntida terrängbeskrivande *tolgh* 'inskärning' eller 'nedskärning' ligger bakom sjönamnet *Täljaren*, ett äldre *Tolgaren*, i Lerbo och Stora Malm och det med *Tolgaren* samhöriga gårdnamnet *Tolfta* (fordom *Tolghhulta*) vid Gustafsvik.

Om förekomsten av grus och sand vittnar olika sörmländska namn. *Mäla-*

ren, fornsvenskans *Mälir*, är sannolikt bildat till det från dialekterna bekanta ordet *mal* 'småstenar och grovt grus (vid vatten)'. Namnet *Mälir* 'grussjön' e. d. har i begynnelsen använts om bara en del av det som nu räknas som Mälaren. Slottsnamnet *Mälsåker* (i fornsvenskan *Mälisåker*) 'åker vid Mälaren' säger oss att namnet *Mälaren* tidigt varit i bruk vid Prästfjärden; geologiska kartor utvisar grus och sand vid denna del av den mäktiga sjön.

Det *mal* som ingår i *Mälaren* är också utgångspunkten för *Malsn-* i *Malsnaren* nära Stjärnhov. Vid en del av Malsnarens stränder finns stenar och grus. Ett sjönamn på *Malsn-* med samma topografiska bakgrund ligger sannolikt bakom prästgårdsnamnet *Malsna* vid Malsnaren i Årdala.

En ursprunglig innebörd av ordet *malm*, samhörigt med *mala*, är 'något sönderkrossat, söndermalt; grus, sand'. I sörmländska ortnamn som (*Stora*) *Malm* och (*Lilla*) *Malma* syftar *malm* på sandig och grusig mark. Detsamma gör förleden i namnet *Malmsjön* mellan Södertälje och Ytterenhörna. Vid Malmsjön i Grödinge finns terräng med grus och sand.

Ett välbestyrkt sörmländskt dialektord är *mår* 'hög av sönderkrossade ting; kornig eller sandig massa, något grynigt; höböss; modd'. Med detta ord har man sammanställt bl. a. namnet *Morrarön* i Aspö. Till *mår* eller dess rot hör sjönamnet *Måsnaren* vid Södertälje. Sjön i fråga kallades i äldre tid *Morsnen*, och dess namn innehåller av allt att döma ett gammalt *mursn-*, *morsn-* 'grus, sand' e. d. Vid Måsnaren och dess avlopp till Lanaren finns mängder av just grus och sand.

Flora och fauna

Flora och fauna i eller vid vatten omvittnas av många sjönamn. Ett sådant är *Bjälken* i Östra Vingåker, som återgår på ett fornsvenskt *Bjärke* 'björksjön'. Ett annat exempel är *Eklången* 'Eke-Långsjön' eller 'den långa sjön där det växer ek' vid gränsmötet mellan Rekarne, Villåttinge och Åkers härad. Namnet *Eknaren* i Lid och Runtuna betyder snarast 'eksjön'. *Röl*, namnet en stor gård i Dunker, framträder i fornsvenska källor med formen *Rördh*. En hel del talar för att den lilla, nu igenväxta sjön (Rölskärret) nedanför gården fordom burit namnet *Rördher* 'den med rörvass beväxta, av rörvass omgärdade sjön' e. d. Sjönamnet *Bjuren* vid Flen innehåller sannolikt *bjur*, det gamla inhemska ordet för 'bäver'. *Åltasjön* på Södertörn är sammansatt med gårdnamnet *Ålta* i Nacka, som i sin tur bevarar sjöns ursprungliga namn, *Älpte* 'svansjön'. *Älpt-* och *älmt* är olika former av ett gammalt nordiskt ord för 'svan', i släkt med bl. a. latinets *albus* 'vit'. Sjönamnet *Åltaren* i Dunker innehåller troligen ett äldre *Älpt-* eller *Älmt-* och kan därmed tolkas som 'svansjön'. Ett ur *Älmt-* 'svan-' utvecklade *Ämt-* med senare tillagt *J-* föreligger i sjönamnet *Jämtaren* i Vårdinge.

Ett indirekt vittnesbörd om förekomsten av fisk lämnar sjönamnet *Aspen* i Julita. Det torde inte betyda 'sjön där det växer asp' e. d. utan i stället 'sjön som sammanhänger med Aspån'. Utflödet från Aspen till Öljaran bär namnet *Aspån*, som är bildat till fiskbeteckningen *asp*. I åns nedersta del vid Gimmersta bedrevs förr ett uppmärksammat aspfske. Om rikedom på fisk talar

bynamnet *Avla* i Gåsinge-Dillnäs, som innehåller ett fornspråkligt sjönamn *Afle* 'den rikt avkastande (sjön)'. Ricksjön i Gryt har uppgivits vara en god fiskesjö, och dess namn betyder troligen 'den (på fisk) rika sjön'. Sjönamnet *Lanaren* i Södertäljeområdet har tilltalande sammanställts med det fornsvenska ordet *lani* 'lana, fiskeredskap som särskilt används för ålfångst'. Vid ån mellan Måsnaren och Lanaren ligger den gamla bebyggelsen *Alö*; under medeltiden hade Vårfruberga kloster ett ålfiske på denna plats.

Ljus-, färg- eller väderleksförhållanden

Ljus- eller färgintryck och vattnets klarhet eller grumlighet har i vissa fall bestämt namngivningen. *Svartsjön* förekommer på åtskilliga håll. I bynamnet *Skenda* i Björnlunda döljer sig ett forntida namn, *Skinande* 'den skinande', på den intilliggande Kyrksjön. En rad sörmländska sjönamn innehåller adjektivet *skir* 'klar, ren'. Till grund för sjönamnet *Låttern* vid gränsen mellan Västra Vingåker och Österåker ligger ett forntida adjektiv för 'ren', motsvarande eller besläktat med tyskans *lauter* 'ren' och ordet *hlutr* 'ren' i det gotiska språket. "Med *Låttern* eger det sällsynta förhållande rum, att den erhåller sitt förmästa tillflöde genom några ymiga källsprång", framhåller Nils August Lundgren i sin Beskrifning öfver Vestra Vingåkers socken (1873).

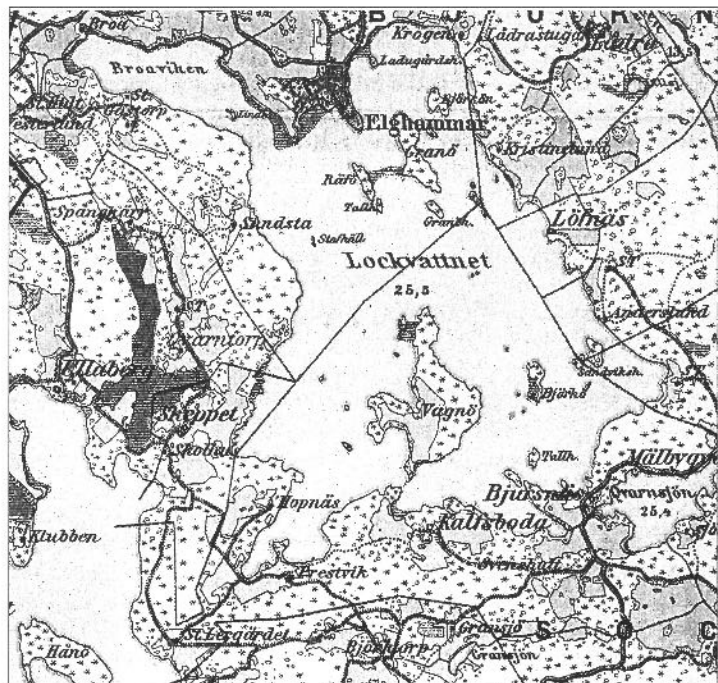
En runsten vid Sund i Helgesta ger oss det äldsta kända belägget, (*i*) *bagi*, för namnet *Båven*. Detta innehåller ett välbestyrkt nordiskt adjektiv, i yngre svenska *båg*, med betydelser som 'hindersam, vanskelig' och 'envis, halsstarrig'. Den stora sjöns namn är att förstå som 'den motsträviga', 'den besvärliga, hindersamma' e. d. Anledningen till detta namn bör ha givits av hårda vindar och häftiga vågor; besvärliga isförhållanden har möjligen förstärkt helhetsintrycket av en tidvis besvärlig sjö.

Den natursköna Valdemarens gamla namn, *Vammeln*, har ansetts kunna höra samman med fornsvenskans *vamul* 'vämjelig, vidrig'. Om *Vammeln* verkligen har sådan bakgrund, kan det vara farliga och besvärliga isar som föranlett sjöns namn.

På lätt upprört vatten syftar troligen sjönamnet *Öljaren* i västra Sörmland. På denna sjö kan lugnt vatten inom några minuter förvandlas till stora vågor. I Julita hembygdsförenings årsskrift 1990 frågar sig Anne-Kristine Sjödin vilka krafter det är som så snabbt kan göra sjön till "en vild, vågig ilsket skummande vattensamling". *Öljaren* innehåller snarast ett äldre (*v*)*ylj*- som sammanhänger med verbet *välla* 'bubbla upp, flöda, strömma; sjuda, komma i kokning'.

Sitt upphov i väderleksförhållanden har namnet *Misteln* 'den dimmiga, disiga (sjön)' i Gryt. Den i vikar buktande *Misteln* uppges vara mer utmärkt av dim- eller disbildning än den närliggande *Dunkern* med sin stora öppna vattenspegel.

Om naturens krafter talar också det allom bekanta *Hjälmare*. Förändringen av *Jälm*- till *Hjäl*m- i detta namn är betygad från 1600-talet. Nutidens *Hjälmare* går tillbaka på ett fornsvenskt *Jälman*, som i sin tur utvecklats ur

Sjön Lockvatnet ("den instängda sjön"), skild från den västerut och söderut belägna Båven av det näs där gårdarna Skeppet och Ullaberg ligger. (Utsnitt ur den äldre ekonomiska kartan. 1905.)

ett äldre *Jalman*. I en urkund från 1100-talet omtalas både *Jalman* och *Jalmanssund* 'Hjälmaresund'. Bebyggelsenamnet *Hjälmarsberg* i Almby, Örebro, skrevs 1478 *lälmansberg*.

Fornsvenskans *Jalman*, nu *Hjälmare*, hör samman med de svenska dialektorden *jalm* 'skrik, olåt; jamning' och *jalma* 'låta illa, väsnas; jama'. Sjönamnets innebörd är 'dånsjön', 'den ljudande sjön' e. d. På en sjö av *Hjälmare*ns storlek kan sjöfallet vågor och vindar framkalla kraftiga ljud. Det är dock mycket möjligt att det är vintrarnas dånande råkbildningar som föranlett namnet *Jalman*. På ljudet från råk- eller sprickbildning kan också sjönamnet *Dunkern* syfta; det hänger i så fall samman med verbet *dunka* 'ljuda dovt'.

Storlek, form och läge

Många sjönamn beskriver namnbärarnas storlek eller form. Språkligt enkla fall är *Lillsjön* och *Storsjön*. Något dunklare är namnet *Nyckelsjön* 'storsjön', ett förvandlat *Myckelsjön* eller *Mycklesjön* som innehåller adjektivet *mykil* 'stor'. Det uppträder i bl. a. Gåsinge-Dillnäs. *Nyckelsjön* i nämnda socken är visserligen mindre än den närliggande *Klämmingen* men samtidigt större än

den omedelbart intilliggande Avlasjön. Nyckelsjön i Stora Malm är en obetydlig sjö men likafullt större än den närmast belägna sjön.

Bynamnet *Vegred* i Lerbo innehåller i efterleden ordet *ed(e)* 'gångsträcka mellan två vatten; landtunga, näs'. Förleden kan innehålla ett forntida namn, *Vighre* 'den svängande, sig krökande (sjön)', på den långa och slingrande Långhalsen eller en del därav.

Vissa sjönamn beskriver namnbärandens läge. Till dessa hör troligen det forntida namnet på den nu försvunna Hullsjön i Österåker. Mycket talar för att bynamnet *Hulla* (i äldre tid *Huld-*) vid denna sjö bevarar ett namn med betydelsen 'den dolda (sjön)'. Hullsjön, som låg i en dal, kunde inte ses från strandbygden närmast Öljaran. Sjönamnet *Fjälaren* i Stora Malm, vid gränsen till Östergötland, tycks snarast sammanhånga med verbet *fyäla* 'dölja' och åsyfta sjöns läge långt inne i Kolmården. Det är inte otänkbart att socken-namnet *Film* i Uppland är besläktat med samma verb och ursprungligen har använts om en å med undangömt läge; man tycks dock ha starkare skäl att i *Film* överväga ett ord för 'hinna' som kan åsyfta skikt av smuts, växtdelar e. d. på vattenytan.

Ett lägesbeskrivande namn är som det synes också *Lockvattnet* i Björn-lunda. Sjön ligger nära den större Båven men är skild från denna genom ett näs. Det är därför tilltalande att sammanställa ortnamnets *Lock-* med det forn-nordiska *luka* 'stänga; innesluta' och tolka *Lockvattnet* som 'den instängda sjön', 'sjön bakom stängslet', 'sjön i gömstället' e. d.

Många sörmländska sjönamn är bildade till namnet på en intilliggande by eller gård. Tydliga hithörande exempel är *Eriksbergssjön*, *Hedenlundasjön*, *Navestasjön* och *Sundbysjön*. Troligt är att också *Lidsjön*, namnet på den långa sjön mellan Båven och Långhalsen, erhållit sin förled från en bebyggelse. Detta *Lidsjön*, omkring 1560 skrivet *Lijö Siön*, innehåller sannolikt inte *lid* 'slutning, backe' utan snarare *Lya*, det nu försvunna namnet på en medeltida mindre bygd eller samling av gårdar vid sjöns östra strand i Råby-Rönö.

De sörmländska namn som nu anförts utgör tillsammans endast en ringa del av landskapets hela sjönamnsbestånd och illustrerar endast vissa formella och semantiska mönster. De återopade exemplen kan ändå kanske ge en uppfattning om värdet av det kulturarv som sjönamnen representerar.

Antimemoarer från forntiden

Rafflande historia om bedrägeri, stöld och dobbel

Av Bo E. Åkermark

År 1951 var Koreakriget inne på sitt andra år och jag tog studenten på latinlinjen vid Eskilstuna högre läroverk. Dagen därpå satte jag mig på tåget till Stockholm och studerade det just utkomna Kejnekommisionens betänkande, som fejt dolde att huvudmannen var vår älskade gamle konung Gustav V. Men det visste förstås redan alla ändå. Men med den resan lämnade jag Eskilstuna. Jag var säker på att jag skulle bo nån annanstans. Uppsala, juridiska fakulteten, blev första etapp. I smedstaden Eskilstuna var man då för tiden skum redan genom att gå latinlinjen. Alla skulle bli ingenjörer, för dem som inte ville det fanns få möjligheter enligt folkopinionen (och yrkesvägledningen).

Enda säkra kakan för en latinare var nog att bli lärare. Att bli journalist skulle leda till en förtidig död i undernäring. Att doktorsgrad i grekiska kunde vara lämplig grund för en befälhavare för FN-trupper talades det aldrig om. Alltså att det var förmågan att ta examen som gällde, inte vad man till nöds tentat på.

När man var okunnig om detta, vad göra? Man spanade runt i stan och fann att bankjuristen Arne Beijhoff på Skandinaviska tjänade bra och inte verkade överansträngd.

Det bästa som bjöds, tydligen. Alltså juridik. Det visade sig vara en bekväm förevändning för studentliv. Att besöka propedeutiska kursen två timmar per dag och ibland lyssna på professor Henrik Munktelld när han utlade rätthistorien tyngde inte. "På tre pelarre vilarr den västerrländska civilisationen", mullrade han på modifierat dalmål, "den kristna rreligionen, den grekiska filosofien och den romerska rätten."

Det är det enda jag minns, men studierna gick bra. Jag var bäst på propedeuten, och dåvarande docenten Svante Bergström höll upp min skrivning för den förvånade menigheten. Handstilen var föredömligt vacker, sa han.

Södermanland-Nerikes nationsliv befann sig i en vågdal. Trubaduren Ulf Peder Olrog hade blivit fil mag och dragit vidare. Från trappan i nationshuset hördes inte längre visor till gitarr. Först några år senare anlände kanoner som Anders Ehnmark, Sven Delblanc, Timo Känekull, Jan Mårtenson ...

På plats fanns Tax, Torbjörn Axelman, med lägenhet ovanpå Kartago, liksom filmaren Stig Ossian Ericson. Men Axelman var inne i något studentäktenskap och jobbade flitigt på tidningen Upsala, kallad "Nollan". Vi hann aldrig hälsa på varann, och än mindre visste jag att han under namnet Lars Gunnar Andersson gått några år i realskolan i Eskilstuna samtidigt med mig.

Pliktskyldiga gasquer anordnades, men i övrigt ekade lokalerna ganska tomma. Jag passerade någon gång i veckan för att se om det hade varit något. Det hade det inte.

Fast det var ett dramatiskt kuratorsval. En aldrig senare avhörd landsman slogs ut av en lika okänd.

För min del blev det nationalsliv på Värmlands. Där serverades te på eftermiddagen, först bland nationerna. Där fanns folk av den långsamt pratsamma sorten med dialekt som är lättare att fördraga än gnällbältets.

Men så en dag fann jag i den tomt ekande hallen på Sörmland-Närke en lapp om att Hasselrot tagit examen och lämnade sitt rum på Arkadien i förtid. Hos kurator mottogs min fråga om jag kunde få det med hän.

Bah, det borde jag väl begripa att Arkadien var så eftertraktat att ingen recentior nånsin kunnat räkna med att få rum där. Det var inga krutupppinnare som satt där, det såg jag genast, så jag lät mig inte nedslås.

"Men", sa jag, "om ingen av ålder och ära kryllande landsman anmäler sig inom några dagar, kan väl jag få hyra, det vore ju dumt om rummet stod tomt."

Klart att ingen kurator tyckte att ett tomt rum var önskvärt. Men jag skulle inte ha några höga förväntningar. En recentior i Arkadien, aldrig hade man hört något så dumt.

Jag lämnade kuratorerna åt deras stilla liv, gick ut i hallen, stannade vid tavlan och rev efter ett par snabba ögonkast ner lappen om rum på Arkadien.

När jag kom tillbaka efter de några avtalade dagarna möttes jag av häpnad. Inte en kotte hade hört av sig. Det var bara jag som anmält sig. Fast det verkade vansinnigt fick jag flytta in.

Carl-Uno Sjöblom bodde i rummet bredvid men räknades nog till Olrog-generationen och hade snart kontakter med underhållningen på radion. Kanske var han mera juvenal än sörmland-närking.

Snart blev ännu ett rum i korridoren ledigt. Nu hade jag erfarenhet. Efter högtidlig lappnedrivning, kuratorernas hånskratt (och jämmerrrop) och obligatoriska väntedagar inflyttade recentiorens Anders Bäcklund på Arkadien. Nu var vi två glin i samma korridor, bland åldringarna.

Så blev, egendomligt nog, ett tredje rum ledigt i korridoren. Lapp kom upp. Vi enades om att sällskapet behövde kompletteras med Ingemar Rexed. Jur stud av Värmlands nation, vår värd på tejudningarna!

Förtjust uppvaktade Rexed den främmande nationens kurator. Han möttes av förgrämda ansikten och vridna händer. Jo, visst kunde han få rummet när ingen annan ville ha det. Men varför i herrans namn fanns plötsligt inga värdiga som ville bo på Arkadien? Vanligen var det ju kö dit.

Nöden hade ingen lag. Rexed flyttade in.

Det blev en trevlig termin. Professor Strahls undervisning i juridisk encyklopedi hade den gamla akademiska dårskapens fulla charm. Vi bildade "Strahls skrivbolag", vilket innebar att varje medlem gick på var fjärde föreläsning och överlämnade utskrivna anteckningar till de andra.

På så vis fick vi med gott samvete tid till favoritsysselsättningen Canasta, ett troligen numera bortglömt kortspel. Vi spelade nätterna igenom och vaknade lagom till dagens måltid på lokal.

Mitt emot nationen låg Bruhns matsalar med den stora puttrande buffeten.

Sällskapet där kompletterades lämpligt nog med Francis Bruun, sistaårsgymnasist på Skrapan.

Den lyckosten bodde i Strindbergs gamla rum utan alla bekvämligheter i Ofvandahlska paviljongen, en korridor högst upp i konditorihuset på Sysslomansgatan. Bruun på Bruhns lät bra.

Francis blev sedermera Stockholms stadsmuseums fotograf, vilket väl även Strindberg skulle ha velat bli, om det bara funnits på hans tid.

Men det var ju ansträngande att behöva gå över gatan från Arkadien. Så vi upptäckte att på baksidan, i en förvildad trädgård, låg Rosendahls matsalar, med ungefär samma koncept som Bruhns. Vi tog upp ett hål i staketet och ålade oss dit inte så sällan.

Inte visste vi att Jörgen Cederberg, Lars Gustafsson och Björn Nilsson alltid satt där tillsammans och var briljanta. Om vi vetat det hade det ju inte sagt oss något, för på den tiden var de inte alls berömda, annat än bland sig själva.

Yttervärlden slog någon gång till, kanske mest genom bokrean 1952. Då slumpades 40-talisterna hos Svensons på Sysslomansgatan. Salig samlade jag en imponerande mängd Aspenström, Lindegren, Vennberg, Thorsten Jonsson, Sven Alfons, Ragnar Thoursic och de andra. Stapeln blev en halv meter hög, och bokhandelsmedhjälparna höll upp dörren och vinkade när min sinnesberusning till sist förde mig ut ur paradiset.

Hemma på Arkadien fann jag mig vara stadd vid mycket bättre kassa än man kunde vänta efter dylikt storköp. Mycket riktigt, stundens exaltation hade fört mig med bestämda steg kassan förbi. Och den som lyscr av glädje och gott samvete misstänks aldrig för något.

Vad göra? Man får inte gå tillbaka och betala. I vår lutheranska kultur hälsas inte en botfärdig syndare med jubel. Bara i Lukas 15,7: "(Det) varder glädje i himmelen över en syndare den sig bättrar."

Utanför bibeln misstänks den skyldige ändå för dåliga avsikter. "Ja, sent ska syndarn vakna", säger någon förtjust.

Inte utsätter man sig för dylikt. Men då bedrägeriuppsåt sänkades och Svensons var ett trevligt ställe, enades jag med mig om en kompromiss. Skulden kunde lätt halveras. Dagen därpå bar jag ut en ny halvmeterhög bokstapel från Svensons, med kvitto för erlagd betalning.

Enda nackdelen var att bokköpandet blev en vana och därför flyttningar allt besvärligare. Trots detta lämnade jag Arkadien efter en termin och flyttade in i Francis rum i Ofvandahlska paviljongen, där Strindberg stirrat ut genom ett ensamt fönster högt upp på brandgaveln.

Där läste jag stundom finansrätt. Kommunalskattelagens paragrafer borde läras utantill, hade det förklarats. Men när även kommentarerna till paragraferna visade sig vara ordinarie lagtext och borde inövas, slängde jag Lunde-valls blå skattehandbok i golvet och gick ut på stan.

Käsören ung, men inte oskyldig.

Sedan dess har jag inte läst juridik trots lovande början. Min framtid låg nog i staplarna från Svensons bokhandel, och jag beslöt bli privatlärare, inte ägna mig åt ekonomiskt betingad yrkesutbildning vid högskolor och universitet.

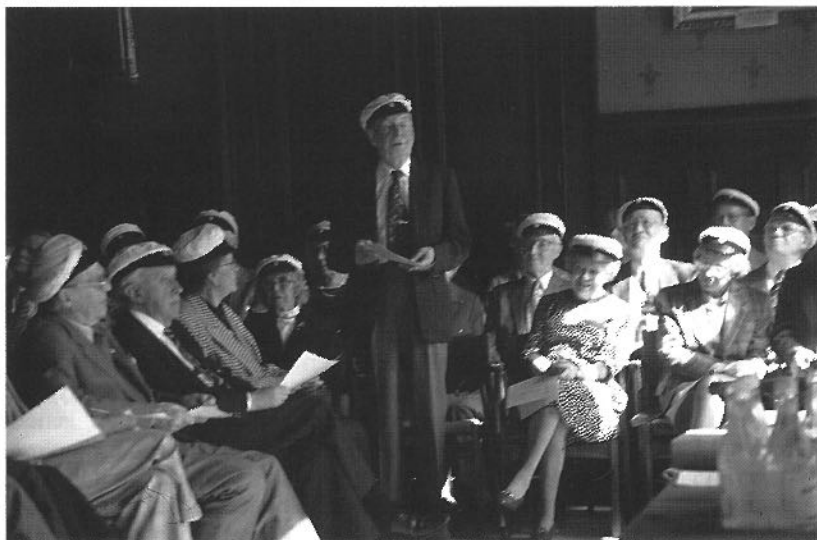
Dock har jag senare, mest av en tillfällighet, förvärvat tio poäng i Visor och ballader på Stockholms universitet för professor Karl-Ivar Hildeman. Dock har detta aldrig införts i tentamensbok men torde finnas lagrat i akademiska datorer.

Varför ska man – egentligen – nedlåta sig till att få sina kunskaper granskade av utomstående? undrade jag. Det fungerade ju ändå.

Därför blir mina minnen från Södermanlands-Nerike något slags antimoarer, dock med erkännanden både av stöld, bedrägligt förfarande och dubbel. Då brotten får anses ringa torde de efter 47 år vara preskriberade.

Jag bodde på Arkadien men fick inga bekanta där. I nationens annaler torde jag finnas bara som justeringsman på ett landskap. Men Pelle Svanslös läste jag förstas och skrev den epokgörande uppsatsen "Pelle Svanslös som nyckelroman" för Dagens Nyheter. Men det var senare.

Jag är bekant med Gullan från Arkadien. Kursivera "Värmlands" i meningen som börjar Jur stud av Värmlands nation.

Ragnar Ekström vid högtidslandskapet 1 maj 1997.

En skön själs bekännelse

Gökverser från den 29 oktober 1870 av T. E. Morén

Jag ofta hört att mången undrat har – fallera
Att här i "Upsis" än jag ligger kvar – "
Jag nu har varit snart i tio år – "
Och än förhoppningsfullt student jag går – "

Nåväl, för er jag nu beskriva vill – fallera
Hur tiden ej till läsning räcker till – "
Ty åren flyga bort liksom en dröm – "
Se här mitt schema! Var så god och döm! – "

Jag klockan nio vanligen står opp – fallera
Förnöjd och sund och kry till själ och kropp – "
Då börjas strax en föga rolig lek – "
Att springa hem till landsmän, som fått "rek" – "

Nu "viggas" det en timme eller två – fallera
Därunder frukost spisas det också – "
På maten tages se'n en stunds motion – "
Och äntligen jag hamnar på nation – "

Man roar där sig sedan med musik – fallera
Med tidningsläsning och med politik – "
Re'n klockan visar två. Vad da'n är kort! – "
Nu tar jag hatt och käpp och kilar bort – "

Direkte jag till spiskvarteret går – fallera
Ty middagsbordet redan dukat står – "
Där väljer jag de rätter, som jag vill – "
Tar så en halva bäjerskt öl därtill – "

Det hälsosamt ej är att äta fort – fallera
Och därför har jag det ej heller gjort – "
Men väl belåten blir till sist min kropp – "
Se'n han har fått sin goda kaffekopp – "

Ej läsning strax på maten verkar väl – fallera
Då bör man vila både kropp och själ – "
Jag tar cigarr'n och lägger mig en stund – "
Men vips, så tar mig vännen "Olle Blund" – "

Jag slumrar så en timma ungefär – fallera
För matens smältning det så nyttigt är – "
Jag sedan tar min bok från hyllan ner – "
Men vanligen det blir ej något mer – "

Ty stundom toddytörsten blir för svår – fallera
Och tvingar mig att gå och ta en tår – ”
Och stundom kommer, munter som en dans – ”
En livad själ, som önskar preference – ”

Och så förflyter kvällen under spel – fallera
Men ni har hört att det är ej mitt fel – ”
Se'n sexas det också, det är ju klart – ”
Vem lever utav priffen blott och bart? – ”

Se där den arbetsordning, som jag har – fallera
Säg vilken tid blir då till läsning kvar – ”
Säg även mig uppriktigt, när I tron – ”
Att jag kan fira på min promotion – ”.

Ovanstående verser lästes upp vid högtidslandskapet 1 maj 1997 av Ragnar Ekström som en hälsning från tiden innan nationshuset var byggt och nationen ännu höll till i handlare Petterssons gård i hörnet av Drottninggatan och Östra Ågatan. I ”Gökens” tecken skrev och sjöng man skämtverser om varandra. Theodor Morén, som är pappa till de citerade stroforna, beskrev i en dikt på 12 verser Gökens roll så:

En kväll i veckan, som nyss har flytt,
Vår gök sig nyfiken kände,
Flög därför ut för att skaffa nytt
Och se vad roligt som hände.
Vad alla landsmän den kvällen gjorde
Han såg, och därför han också torde
Få sjunga ut.

Gökarna kan jämföras med dagen krönikor och ger mjukdata om den tidens landsmän som värdefulla komplement till matriklar och landskapsprotokoll. Ragnar Ekström har vänligt nog donerat Theodor Moréns Gök-dikter till nationen och ger därtill följande data om sina förfäder med en stark anknytning till Södermanland-Nerike. Theodor Morén (1847–1917) var lantbrukarson från Mosås i Närke, tog studenten på Karolinska läroverket i Örebro och skrevs in vid nationen 1870. Han prästvigdes 1874 och tjänstgjorde först som fängelsepredikant i Örebro, därefter i Almby och blev slutligen kyrkoherde i Ekeby i Närke. Som man kan förstå var han en flitig tillfällighetsdiktare, bl. a. i Brageförbundet vid ”Karro” och i Nerikes Allehanda. Hans son David (1882–) skrevs in vid nationen 1901 och blev sedan stadsfogde i Östersund. Theodor Morén var morfar till Ragnar Ekström.

Även Ragnars farfar Robert Ekström (1830–1909) tillhörde nationen, där han skrevs in 1851. Han verkade som kyrkoherde i Kvistbro. Nationsmedlemmar var även båda sönerna, Immanuel (1865–1932) och Samuel (1875–?), den senare Ragnars far, kyrkoherde i Helgesta Sparreholm. Ragnars bröder, Knut och Sven-Olof skrevs in i nationen 1935 resp. 1941. Ragnar som är född 1909 i Stora Malm, skrevs in vid nationen 1927 och verkade sedan som präst i Örebro och Tystberga samt slutade sin yrkesverksamma tid som kyrkoherde i Hallsberg. Med den förankringen både tillbaka och framåt i historien, mer än vad som redovisats här, är det inte förvånande att Ragnar säger att han storrivdes på nationen, där han också fick ett kamratstipendium. Under uppsalaåren liksom även tidigare och senare ägnade sig Ragnar med stor förtjusning åt att ”rita gubbar” och har donerat en samling på ett 70-tal karikatyrer och fotografier av 1930-talets profiler på nationen och i Uppsala.

Redaktören

Ett flaggöverlämnande 1903

Av Ulrik Zetterberg

På en framträdande plats i trapphallen hänger två nationsfanor inom glas och ram, Strängnäsfanan och Nyköpingsfanan. Den som man först ser när man kommer upp för trappan är den s. k. Strängnäsfanan från 1873. År av flitig användning gick hårt åt fanan och våren 1903 råkade den slitas sönder av en ”omild stormil” och måste lappas. ”Men”, som Knut Pettersson säger i sin skrift om nationens fanor (Uppsala 1927, s. 30 f), ”när nöden var som störst var också hjälpen närmast”. Han fortsätter: ”Vid ordinarie höstlandskapet den 19 september 1903 kunde dåvarande förste kurator, sedermera docenten vid Uppsala universitet, J. G. Palmgren, meddela landsmännen, att från Nyköping ankommit en inbjudan till nationen att så mangrant som möjligt närvara vid det högtidliga överlämnandet av en fana därstådes den 4 oktober s. å.”

När jag gick igenom min fars efterlämnade papper hittade jag ett klipp ur Södermanlands Läns Tidning måndagen den 5 oktober 1903 med ett utförligt referat från detta överlämnande. Min far, Gunnar Zetterberg, då nära sin teol. kand.-examen, var med på färden. Möjligen hade han därmed också syftet att förbättra sina möjligheter att få förnya det lån han året innan fått av landshövding Boström med biskop Ullmans hjälp (se min artikel ”Studielån då och nu” i Aktuellt nr 1 1998).

Resan med ett 80-tal nationsmedlemmar påbörjades med tåg från Uppsala till Stockholm lördagen den 3 oktober. Där embarkerade man ångaren ”Nyköping”, som ankom till Nyköpings hamn vid 18-tiden samma dag. Båtresan fram och åter kostade endast 3 kronor. Trots att penningvärdet då var ett annat än i dag, tyder detta på stort tillmötesgående från ångbåtsbolagets sida, liksom det faktum att nationen fick ta med eget spritförråd, ”utan erläggande av s. k. korkpengar” (enligt Petterssons citat från bolagets brev till nationen).

Initiativet till insamlingen togs av landshövdingenskan och borgmästarinnan och mötte ett stort gensvar bland stadens damer, som på olika sätt bidrog till både insamlingen och till utsmyckningen, konserten och förtäringen vid festerna den 3–5 oktober. Överlämnandet av den nya fanan var lika högtidligt som när Strängnäsfanan hämtades med uppställning av stadens och länets honoratiorens. Detta var ett tecken på det stora intresse man hyste för den akademiska nationen och det värde man satte på kontakterna med den. Det står i bjärt kontrast till de försök som gjorts under senare år att få fram en ny nationsfana. Eftersom insamlingarna i hembygden gett mycket klen resultat har man nu av kostnadsskäl fått nöja sig med enklare framställningssätt.

Artikeln i Södermanlands Läns Tidning är mycket utförlig och fyller fyra hela spalter (ca 2 700 spaltmillimeter). Detta understryker ytterligare besökets vikt och referatet kan väl mäta sig med de från de nyligen genomförda olympiska spelen i Nagano. Härtill kan man konstatera att utfallet för nationen blev framgångsrikare i det förra fallet. Förutom att beskriva de olika akti-

viteterna, har inte redaktören tvekat att ta in långa referat av de högstämda, fosterländska talen. Färden har beskrivits som ett vikingatåg, där männen liknas vid vikingar och kvinnorna vid valkyrior. Liknelsen av "en käck germanisk krigarskara", som "stolt draga ut att värna hem och härd" ger tveksamma associationer i dessa dagar, men får ses i sitt historiska sammanhang. Jag hoppas att nedanstående citat ur Södermanlands Läns Tidning, även om det är något beskuret, skall lända till eftertanke om historiens gång. Njut eller förskräcks av panegyriken. Möjligen kan referatet också ge uppslag till ett tal till hembygden för en desperat andrekurator .

"När den nya nationsfanan hemtades

I lördags afton bröt en ung vikingaskara från Fyris strand in på vår kust. Den möttes här af manstarkare hopar, men icke förty har den unga käck flocken vunnit idel segrar, och när den nu dragit sina färde var den lastad med rika byten: våra varmaste sympatier, vår uppriktigaste tillgifvenhet, med ett ord de bästa skatter som kunna eröfras.

Och segern var berättigad; våra unga landsmän ha i allo skött sig berömvärdt, det vitsordet skall en hvar gifva, som här mött dem. Nu en kortfattad skildring af festligheterna.

I lördags afton kl. 6 kom ångaren Nyköping upp till kajen. Den hade på sin sjutimmars färd mötts af ganska friska vindar, men humöret ombord var ännu friskare, och det är bästa medlet mot höstkylan. En vid hamnen tillämnad transparang omintetgjordes af den starka blåsten. Vårdar och värdinnor mötte emellertid mangrant, rektor Grandinson framförde några välkomstens ord till de kära gästerna, som därpå genom upprop fördelades på sina värdar. Första aftonen tillbragtes i hemmen, där värdfolk och gäster fingo knyta bekantskap.

Hurudant skulle väl vädret bli till morgondagen? Det var den frågan som många med oro gjorde sig. Barometern hade fallit styggt, skulle man bli tvungen att draga sig inomhus vid fanans högtidliga öfverlämnande, hvilket därmed skulle förlora sin karakter af hela stadens fest? Dessbättre visade sig festkommittéerna kunna greja den saken också, den 4 oktober randades, kylig visserligen men med strålände sol. Framför läroverket hade rests en allé af flaggstänger, virade med gult och blått och förenade med gröna guirlander, hvarjämte fasadens mellersta del pryddes med gröna festoner. Här samlades nu en människomassa, som småningom fyllde hela läroverksplanen, medan skolungdom upptog hvarje fönster i byggnaden. På trappan väntade landshöfding Boström och bakom honom kring den nya fanan stod en förtjusande skyddsvakt af unga tärnor, i hvitt förstås, men färgen dock något dämpad genom den nödvändiga öfverplaggen. Studenterna samlade sig under tiden i rådhusalen, och straxt efter 1/2 2 hördes från Storgatan tonerna af "Dåne liksom åsken, bröder". Fram tågade nu nationen, företrädd af sin gamla fana, bleknad och sliten om ej i striden så af tiden, sina kuratorer samt dubbla led af marskalkar i blågula band. Sedan sången tystnat höll landshöfding Boström med mäktig stämma, som väl hördes öfver hela planen följande högtidstal:

Nyköpingsfanan från 1903 längst bort och Strängnäsfanan från 1873 närmast trappan i övre hallen på nationshuset. (Foto: Tommy Arvidsson.)

Då vi i dag stämt möte med Eder, med representanterna för Södermanlands och Nerikes i Uppsala studerande nation, har det varit vårt hopp att med Eder få tillbringa en högtidsdag, lika glad som allvarlig, en dag, hvars minne vi hoppas länge skall kvarleva såväl hos oss som hos Eder, därom vittnar bäst den omständigheten, att vi tagit emot Eder som våra kära gäster i våra hem, öppnat för Eder våra familjekretsar, sägande till Eder: Välkomna till hjärtpunkten i våra lif. Om uppriktigheten af dessa mina välkomstönksningar borgar ju äfven den skara af högtidsklädda unga damer, som här möta Eder, och den talrika mängd af åhörare, så gamla som unga, hvilka samlats omkring Eder för att taga del i denna enkla, men vackra högtid.

Sedan för nära trettio år tillbaka stiftets gamle biskop i sin stiftsstad till Södermanlands och Nerikes nation lemnade ut en ny, hvit och glänsande fana, har den varit samlingsmärket för Eder under denna långa tidsföljd. Tidens tand har nu gnagt på den, men besudlat den hafven I aldrig. Knappt hade ryktet om, att den behöfde ersättas med en ny, kommit till vår bygd, förrän ett antal damer inom denna stad satte sig i spetsen för ett upprop till insamling af en ny hedersgåfva till sin nation, ett upprop som inom de närmaste dagarne på det varmaste upptogs såväl utaf stad som utaf land. I ären nu hitkomna för att taga emot denna hedersgåfva. Jag uttalar då – och är viss om, att jag gör det å alla här samlades vägnar – den förhoppningen, att de band, hvarmed I ären knutne till hembygden, skola genom denna gåfva allt fastare tillknytas, och att kärleken till den provins, från hvilken flertalet af Eder utgått, måtte att kännas hos Eder allt varmare och varmare. Måttén I kring denna vackra symbol alltjämt samlas, män som förstå att försaka, män som inse, att arbetet är den viktigaste faktorn för att vinna lycka och framgång här i lifvet, män som hafva ställt till sitt mål att strida för allt hvad som är sant och allt som hvad som är rätt.

Landshöfdingen mottog nu fanan af fanvakten och öfverlemnade den till kurator, som i sin ordning lemnade den till fanbäraren. Just vid öfverbringandet fladdrade fanan ut för vinden, dess friska, klara färger lyste härligt i solskenet.

Öfvermarskalken kandidaten Nordlund öfverlemnade så å nationens vägnar praktfulla buketter till härvarande festkommittés främsta medlemmar, fruarna Boström och Wellander, och förste kurator, fil. kand. John Palmgren, framförde nationens tack i ungefär följande ordalag:

Herr Landshövding, mina damer och herrar!

Vår kärlek till vår gamla hembygd är grundlagd hos oss under uppväxtåren, men har sedan vuxit sig starkare och starkare därute på Upsalaslätten, där vi omgifvas af en natur, som vi icke förstå och som hos oss endast framkallar längtan efter hembygden. Ibland går därför vår längtan till de ljusa björkhagarna och leende sjöarne här nere, ibland åter går vår längtan stark till de sörm-ländska skären, där man har sol och ljus och luft, men också brusande, vild, otämjd, kraft för ögonen.

Men lika ofta som tanken söker sig ned till Södermanlands och Nerikes fagra natur, lika ofta går den till det folk, som bor i det landet, och ej minst söker den sig hän till de lager af folket, där man grundar sina förhoppningar om ljusare, lättare tider på oss unge. Vi för vår del kunna intet högre önska än att efter slutade studier få vår verksamhetskrets förlagd till hembygden, att här få verka bland och för dess folk, att här få göra våra studier fruktbringande och här få göra vår lilla insats, när det gäller att föra utvecklingen framåt. Med sådana känslor för hembygden är det klart, att det för oss i dag är en stor glädje, en stor lycka att här som ombud för nationen få från hembygden mottaga denna nya fana. Samtidigt som den kommer att verka sin maning till hvarje enskild landsman att försöka hedra sin hembygd, skall den verka som en uppmuntrande erinran om att man här i hembygden följer oss med kärlek och förståelse. Jag ber därför å nationens vägnar få framföra ett hjärtligt, djupt känt tack till dem som satt sig i spetsen för anskaffande af den nya fanan, till vår vördade hedersledamot för de vänliga ord af tillit och förtröstan, med hvilka överlemnandet beledsagats. ....

Ett fyrfaldigt lefve för hembygden!

Så höjde sånganföraren, kandidat Gauffin, sin stäm-gaffel och mäktigt och gripande frambrusade Wennerbergs "Stå stark, du ljusets riddarvakt, kring dina fosterländska fanor". Därefter framsteg fil. kand. Birger Swartling och uppläste ett högstämtdt qvåde:

Nu gästar hösten åter i vår bygd
med gula löf och kyligt klara nätter,
med mogna sädesax i ladans skygd
och ljusgrön brodd i nyupplöjda slätter.

Det är en vacker tid, ty oberörd
af vintertecknen om förgängligheten
den bringar fram till mognad och till skörd
den sädd, som anförtrots åt åkervreten.

Och fastän vårens ungdomsdröm bedrog
på allt det skönaste den gaf att önska
på ständigt fågelsång i löfvad skog
och solskensglitter öfver nyfödd grönska.

Så följer hösten dock sitt verk till slut
och sänker nya frön i jordens sköte -
med framtidstankar än i den minut,
då han går vintergåtorna till möte.

Jag ville, att i denna högtidsstund
vi hörde höstlig röst i våra hjärtan,
ty han är lefnadsmodig, stark och sund
och ryggar ej tillbaka inför smärtan.

En fana! Minner icke den om allt,
hvad lifvet djupast har af allvarssträfvan,
om stridens kraf i växlande gestalt
med vedermödor, offer, nöd och bäfvan?

Där våra fäder i en svunnen tid
på blodigt slagfält förde sina vapen,
där kämpa deras barn en annan strid:
sin tysta själskamp för vetenskapen.

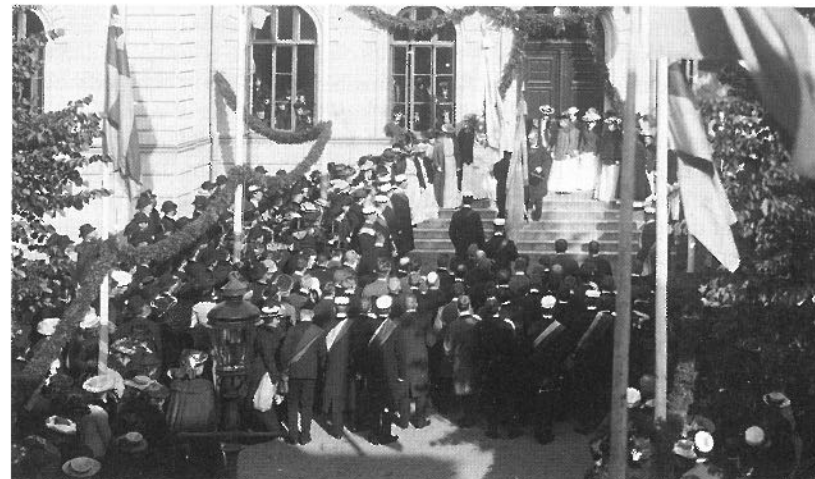
Den är en kamp bland grafvar äfven den,
och mellan gräsen susar nordanvinden.
Hur mången vände icke hem igen
med sår, som stulo lifvets färg från kinden!

Ty ordet är alljämt ett eggadt svärd,
som skiljer led och märg och själ och ande,
och öfver djupen går en farlig färd,
där seglarne ej veta, hvar de lande.

Men bedjen, bedjen, I, som älsken oss,
att vi må våga färden genom natten
och tro, att kanske någon stjärnas bloss
vill skimra öfver våra dunkla vatten.

Ja, gifve Gud, att vi må blifva män,
som kunna tänka egna tankar
och styra sina egna skepp, om än
i storm och bränningar, bland skär och bankar!

Och gifve Gud, att när vi stå en dag
vid slutet af vår lefnads värdjobana,
vi hafva kämpat våra stora slag
kring ett banér så rent som denna fana!

Landshövdingen Filip Boström överlämnar Nyköpingsfanan till Förste kurator John Palmgren inför honoratiorens, landsmäns och en stor människoskara.

Sångarne uppstämde Josephsons "Vårt land" och nationen aftågade sedan under Sjung om studentens lyckliga dar, nu företrädda af båda sina fanor, hvilka fördes till Stora hotellet, i hvars festsal de skulle placeras i och för aftonnens samqväm.

Högtidligheten var nu förbi, den hade gjort sig synnerligen stämmingsfull. Vi inflika här några rader, berörande den nya fanans "historik". Den har beställts genom fru S.Boström hos Handarbetets vänner i Stockholm och enligt meddelande från dess föreståndarinna fröken Agnes Branting har ritningen därtill utförts af fröken Sofie Gisberg samt broderiet af fru Mally Forsman och fröknarna Asp, Eichorn och Berlin. Den är ett utmärkt vackert arbete och gör den atelier hvarifrån den utgått stor heder. Heraldiskt noggrann vittnar också utförandet i minsta detalj om artistisk smak. Såväl gifvare som mottagare ha alla skäl att vara belättna med densamma.

Konserten

Kl. half 6 samlades man åter i den festligt upplysta Vesters kyrka, som snabbt fylldes. Vi ha förut framhållit det utsökt fina programmet, som så väl afpassats till körens resurser. Vi ha blott att tillägga att detta program fick det förträffligaste utförande, den lilla kören, hvars kärna utgjordes af tränade O.D.-ister, skötte sig mönstergilt, tenorerna flöto klart och vackert öfver basarnes djupa orgelackompanjemang, ja, det var en äkta studentkonsert, och grep också åhörarne som de bästa sådana göra. Applåderna sökte man naturligtvis i början hålla tillbaka, men lika naturligt var att det ej skulle lyckas, de följde allt starkare på hvart nummer. Att framhålla något särskilt är knappast värdt, på den som skrifver dessa rader slogo Normans Eolstoner, Josephsons Vår-

sång och Södermans båda sånger mest an, en annan föredrog kanske Peterson-Bergers vackra Stämning eller Kjerulfs Solvirkning eller något annat af de präktiga styckena. Herr Axel Ringströms härliga stämna och goda sångkonst gjorde sig utmärkt gällande i den kända Tannhäuser-romansen Till aftonstjärnan, där han ackompanjerades af kand. Petri, i Kjerulfs "Kan det tröste", i ett Largo af Händel, där kand. Gauffin skötte pianostämman, kand. Palmgren, smål., obligatviolin, samt i extranumret "Sof i ro", som framkallades af det intensiva bifallet.

Konserten var välbesökt af omkring 1 500 personer, hvaribland flere hundra af nationen inbjudna.

Festen på Stora hotellet

började kl. 8 e.m. Sedan öfriga deltagare, öfver 250 till antalet, samlats intågade de 70 studenterna under sång och mottogos af borgmästaren Wellander, som ankommit från hufvudstaden och kyrkomötet på middagen och återvände med första tåget i dag på morgonen, med följande välkomsttal:

På uppmaning af inbjudarne och i deras namn ber jag att få hälsa våra kära gäster välkomna. Både gamla och unga hafva vi fägnat oss öfver att öfverlämnandet af den nya fanan skulle bereda oss tillfälle att sammanträffa med ett större antal af Södermanlands nations medlemmar, och det har beredt oss stor glädje, att nationens ledamöter så talrikt, som nu är fallet, ha hörsammat vår inbjudning. Bland oss äldre finnes det säkert ingen, som icke känner ett varmt intresse för Södermanlands-Nerikes nation, för dessa landskaps bildningssökande ungdom. Vi äro också övertygade om, att hos Eder, mine herrar, liksom hos oss rör sig en varm kärlek till den gemensamma hembygden.

Kärt, utsägligt kärt för hvarje svenskt hjärta är hela det svenska fäderneslandet, vårt fosterland med sin härliga natur, sitt malmrika språk, sina stora minnen, sin höga kultur, sin urgamla frihet. Men inom det urgamla svenska fäderneslandet gifves det dock för en hvar af dess söner någon bygd, som han förträdesvis älskar, vid hvilken han med hjärtats starkaste fibrer hänger fast, och detta är i de flesta fall den bygd, där hans vagga stod och där han egde sitt barndomshem. Det vet jag, att icke alla hem äro hvarandra lika, att de förmåner, andliga och materiella, som det ena hemmet förmår att i rikt mått erbjuda, i ett hem kunna vara knappt tillmätta. Jag vet att mången student, när han lemnade fäderneshemmet, knappt hade fört med sig därifrån mer än en fars, en mors välsignelse. Men tacksamhetens mått bestämmes icke af gifvans storlek, och för kärlekens öga har enkans skärf lika högt värde som den rikes dyrbara gifva ...

Mine herrar studenter! Det är starka band som knyta Södermanlands-Nerikes nation samman med fädernesbygden, starka band utaf ömsesidig kärlek, af minne och af förhoppningar. ... Det är från hembygden den halsning kommer, som jag vill bringa Eder.

Men äfven om vi icke i Eder såge medlemmar af den nationsförening, som står oss närmast, så se vi i alla händelser i Eder studenter. Det torde vara svårt för Eder, mine herrar, att ana, huru det kännes för oss äldre, när vi se en ungdomsskara sådan som Eder, och när vi få lyssna till ord och toner, sådana som vi i dag hört från Edra läppar. Det kännes som en stark våg af ungdomskänslor, af idealitet och lefnadsmod, en våg, som lyfter och bär oss, som värmer våra sinnen och som kommer våra finaste hjärtesträngar att vibrera.

Mine herrar! Tack för hvad i dag hafven gifvit oss, och varen hjärtligt välkomna till vår enkla fest!

Talet gjorde synbarligen ett djupt intryck såväl på dem till hvilka det närmast ställdes som på öfriga åhörare. Förste kurator tackade så för halsningen som för den vänlighet de här rönt och som gått till deras hjärtan. Han bad kamraterna svara med att unisont afsjunga nationssången "Känner du landet".

En animerad dans vidtog nu, ledd af v. auditör Nilsson. Vid 1/2 10-tiden afbröts den, då dukade bord skyndsamt inburos och en riklig, väl arrangerad supé serverades. Efter kaffet och den därpå följande första dansen framförde fil.lic. Nils Lundqvist de ungas hyllning till damerna i klingande versar:

I Sörmlands qvinnor här, jag Eder höfviskt beder
att, sedan nyss vi gått från festligt bord,
till Er få rikta några enkla ord
på qvällen af en dag, som varit vår och Eder.

Ja, er och vår, ty vi har mött hvarandra
som gifvande och tagande i dag,
ni gett, vi tagit, och det är en lag,
att gifva kräfver tack, och kravet vi ej klandra.

Svagt blef vårt hörda tack, om ock i vällydsvåder
det ljöde rungande kring salens rund
för hvad Du, qvinna, ger oss hvarje stund
som syster, fästmo, vif och först och sist som moder.

Din skönhet tjuvar oss, din friskhet verkar lifvande,
men det hos Dig vi mest med undran se
är hjärtats art att endast ge och ge;
den skönheten är störst och är jämväl förblifvande.

Ta'n mot ett särskilt tack för dagens sköna gifva,
den vita duk med grip och pilar på,
som manar starkare, än ord förmå,
att svärja hemmet tro och hålla hvad vi lofva.

Den minner oss om strid, vår minnestyngda fana;
vi födas hit till kamp och ej till frid,
I ställens, qvinnor, inför samma strid,
och efter understöd och hjälp af Er vi spana.

Er kärlek är er makt, vi hafva den af nöden;
i ensam strid blir ock den starke matt,
Väl dem, som ega eder kärleks skatt;
med denna bundsförvant de trotsa alla öden.

Ser ej min blick en käck germanisk krigarskara
stolt draga ut och värna hem och härd?
dess män ha öppen blick och blanka svärd,
och qvinnorna ha mod att dela hvarje fara.

Ifrån sin vagnborg tar qvinnan del i striden,
med maningsord, som elda mannens mod,
hon räds ej döden, fasar ej för blod,
men läker såren ömt, när kampen är förliden.

...
Och när en gång till sist den skrifs vårt folks historia
Och det bedöms, hvad ädelt, skönt och stort
vi drömt och skapat och i handling gjort,
då, svenska qvinna, skönt Du bär din kärleksgloria.

Å de unga damernas vägnar, hvilka vid festen voro talrikt och väl representerade, framträdde nu fröken Gerda Fröberg och framförde käckt följande svar:

Där lysen i häfdermas långa natt
en kärlekens fackla af Allfader satt
att värna de mänskliga öden.
Vestaler allena ej hägnat dess glöd,
Valkyrior hette i Norden det stöd
som Vikingar följde i döden.

Hur seklerna rulla, valkyrians lott
en annan och mildare form har nått
men är traditionen trogen!
Om vid Sörmlands blånande sjöar hon bor
eller Nerkes slätter, hvar mö, hvar mor,
hvar syster är redobogen.

Hon tror på Er vilja att följa den stråt,
som manar hvar svensk att ej skiljas åt –
Hon väntar Er seger, Er ära.
Hon ber Eder fylkas kring silkeduk hvit
– vår snöiga vinters symbol –; vår lit,
vårt hopp skall Er dädkraft nära.

Den Sörmländska gripen – Er *mod* det är
och Nerikes rosor – Er *sol* det är
och pilarna – ammunitionen!
Välkomna och tack är vår halsning till Er.
Tack för ni kom och tog Er *banér* –
Och *länge leve* "Nationen"!

Och så tråddes åter dansen med lif och lust ... Mot slutet höll doktor Alfr. Peterson ett humoristiskt tal för festkommitterade och när balen strax efter kl. 1 afblåstes bragte andre kurator kand. Petri Nyköpings samhälle ett sista tack från gästerna. Den glada festen var slut, men minnet däraf skall, mena vi, sent nog blekna hos många.

* * *

Vid ångaren Nyköpings afgang härifrån kl. 11 f. m. i dag hade mycket folk infunnit sig å kajen för att säga de afresande landsmännen sitt farväl. Fartyget var klädd i fullständig flaggskrud. Under hurrarop och sång "Sätt maskinen igång, hr kapten", lade ångaren ut från land, länge följd af viftningar från vännerna på stranden.

Innan resan anträdde öfverlemnade fotografen Frida Hall till nationen som minne af besöket en af henne förtjänstfullt utförd fotografi från högtiden vid läroverket. Äfven nu på förmiddagen liksom vid gårdagens högtidlighet hade vid hamnen flere fotografier infunnit sig för att taga bilder."

Efterskrift

Nationens fanor har utförligast behandlats av Knut Pettersson i skriften *Södermanlands-Nerikes nations fanor. Ett bidrag till nationens historia 1843–1925* (Uppsala 1927) samt under senare år av Ingemar Rang: *Om nationsfanorna* (Majhälsning år 1969–72 s. 34 ff., viss rättelse i Majhälsning 1974 s. 60.).

Knut Pettersson nämner att konserten i kyrkan 1903 liksom själva insamlingen gav ett överskott på drygt 400 kr. Detta användes till att renovera Strängnäsfanan och andra äldre fanor, vilkas broderier öfverflyttades på nya sidendukar. Strängnäsfanan försågs med ny duk en tredje gång 1925.

Nerikes nation 1648–1998. 350 år att minnas

Av Patrick Lindevall

I år har Södermanlands-Nerikes nation åter en god anledning att jubilera. Det är inte alltid man har möjlighet att utgå från ett med säkerhet fastlagt historiskt datum i nationsvärlden, där så mycket baseras på myter, hörsägnar, gradvis etablerade traditioner och ibland missförstånd, medvetna eller omedvetna. Det är således ställt utom tvivel att den nerikingska delen av nationen leder sitt ursprung tillbaka till slutet av 1640-talet, rent av 1648. Den har sedan existerat kontinuerligt fram till sammanslagningen 1805. Även om de yttre och inre påfrestningarna ibland varit stora har de bemästrats.

Vår sammanslagna nation har ibland beskyllts för att vara sörmlandsviktad och att närkingarna kommit i skymundan. Men detta är nog mer beroende av strukturen på namnet än på någon illvillig marginalisering av närkingarna – vem har förresten hört talas om en illvillig sörmlänning? Denna eventuella plats i skuggan kan närkingarna nu lämna och en viktig del av deras uppsalensiska historia föras fram i ljuset. Detta sker lämpligen i samband med att den södermanland-nerikingska nationen högtidlighåller att det nu gått 350 år sedan Nerikes nation bildades.

Nerikes nation tillkom i en tid av stora samhälleliga och sociala omvälvningar i vårt land. Westfaliska freden gav Sverige en ställning som europeisk stormakt och landet behövde en kader av ämbetsmän och präster för att administrera, kontrollera och förhandla. Dessa ämbetsmän utbildades vid universiteten i såväl Uppsala som de erövrade provinserna. Det fanns egentligen inga begränsningar för hur långt en begåvad yngling kunde nå i statens tjänst. Antalet nyadlade under denna tid är ett gott bevis för detta. Det var också en tid då universiteten och studenterna började bli viktiga aktörer i samhället, en position som alltmer förstärktes.

Vid Uppsala universitet blev de s. k. landskapen tidigt en väsentlig del i denna formerings- och förankringsprocess och det är inte förvånande att även studenterna från Närke slöt sig samman i en egen grupp. Detta skedde vid slutet av 1640-talet enligt Erik Hammarström i *Södermanlands-Nerikes nations historia* (Uppsala 1905). Andra landskap eller nationer formerades tidigare, Västmanlands-Dala och Västgöta 1639, Upplands och Roslags 1642 samt Smålands 1645. Efter 1645 fortsatte nationsbildandet, gärna med Smålands som förebild. Östgöta och Gästrike nationer tillkom 1646, Nerikes 1648, Stockholms 1649, Värmlands 1660 och Göteborgs 1679. Konsistoriet försökte till en början motarbeta dessa sammanslutningar men beslöt 1663 att acceptera dem och satte en professor som inspektor för varje nation. Tillkomsten av Södermanlands nation är mera hölj i dunkel. Hammarström (s. 3) anger att sörmlänningarnas äldsta matrikel går tillbaka till 1599 och möjligen överlevde sammanslutningen fram till mitten av 1650-talet från vilken tid man fick fastare former.

Nerikes nation har varit och är, även efter sammanslagningen med Södermanlands nation 1805, en viktig del i Uppsalas nations- och universitetshistoria. Alla de studenter som kommit från Närke under årens lopp har var och en på sitt sätt bidragit till det som vi i dag vårdar som vårt gemensamma nationsarv. Studenterna från Nerikes nation avvek säkerligen inte påtagligt från studenterna från andra landskap. Många recentiorer blev illa utsatta vid skändningarna av äldre studenter, men tog igen skadan kommande år. Många skämde ut sig i slagsmål med borgare och gesäller samt med bönder och drängar på marknadsdagarna. Men de flesta slet hårt med sina studier i kylfiga och kalla vindskamrar och med en alltmer tynande matsäck hemifrån för att slutligen hamna som kyrkoherdar i någon fet församling på den näringska slättbygden.

Några namn som är mer kända är nationens inspektorer på 1700-talet, professorer som satt spår i den akademiska världen både inom och utanför såväl Uppsalas som landets gränser. Samuel Klingenstierna (1698–1765), professor från 1728, var en internationell auktoritet inom matematiken och fysiken, främst den geometriska optiken. Han var inspektor under åren 1730–1756. Han var inte född i Närke men härstammade från en gammal närkessläkt i Hidinge. Klingenstierna tillhörde den grupp av naturvetare med bl. a. Carl von Linné och Torbern Bergman som gav Sverige världsrykte inom naturvetenskaperna. Han blev informator åt Gustaf III under dennes kronprinstid. Efter honom valdes till inspektor Johan Gottschalk Wallerius (–1785), som tillhörde nationen sedan 1725. Wallerius var den förste professorn i kemi i Uppsala, en framstående mineralog och föregångsman inom lantbruksekemin. Han avgick 1768 som inspektor på grund av sjuklighet.

Han följdes av Johan Ihre (1707–1780), inspektor under åren 1768–1780. Ihre blev professor i latinsk poesi i Uppsala 1737 och Skytteansk professor 1738. Han var en framstående språkforskare och politisk skriftställare. Visserligen född i Lund men hade anknytning till Sörmland genom sin morbröder, ärkebiskopen Mattias Steuchius (1644–1730), som var född i Fogdö socken och 1679–1683 inspektor för Södermanlands nation. Nerikes nations två sista inspektorer var Per Niklas Christiernin och Erik Göttlin. Per Niklas Christiernin (1725–1799), inspektor åren 1780–1799, härstammade från Väster Färnebo i Västmanland och utnämndes till professor i juridik 1770 samt i logik och metafysik 1771. Hans eftermäle är något omtvistat, men han anses ha givit viktiga bidrag till filosofin i Sverige och även inom nationalekonomin åtnjuter han visst anseende. Mest känd är han nog för sin ständiga grälsjuka och för att ha jagat studenter med högaffel, när de ej ville ta hans varningar för den franska revolutionen på allvar.

Erik Göttlin (1744–1820), inspektor 1799–1805, var en äkta närking, född i Vintrosa och inskriven i Närkes nation 1767. Han blev professor i värtalighet och poesi 1806, men var inte av samma vetenskapliga resning som sina företrädare. Sammanslagningen av Nerikes och Södermanlands nationer hade diskuterats vid flera tillfällen, bl. a. efter det att Klingenstierna blivit kunglig informator, men först 1805 kom man till skott. Närkingarnas inspektor Erik

Den nuvarande Geijersgården vid Övre Slottsgatan beboddes från 1739 av Nerikes nations inspektor Johan Ihre som 1754 byggde till huvudbyggnaden och även utförde vissa byggnationer på den i norr angränsande gården, nu kallad Ihregården. Det är en inte alltför djärv gissning att medlemmarna av Nerikes nation höll flera landskap där i mitten av 1700-talet. (Foto av A. Dahlgren 1902.)

Göttlin blev inspektor för den sammanslagna nationen och verkade som sådan fram till 1812. I J. Lagerholms matrikel över Södermanland-Nerikes nation 1595–1900 (s. 271) citeras följande omdöme "En fin, något fetlagd, glad och fryntlig gubbe med tunnt, pudrat hår".

Det framgår inte helt klart av nationsprotokoll och övriga handlingar vilka bidrag dessa och andra tidiga inspektorer lämnat till nationens historia. Man kan nog med fog också säga att nationens historia inte nödvändigtvis är dess inspektors. De 350 åren av nationsliv har mer präglats av de många studenterna och ämbetsmännen, vilkas namn och ibland även senare öden vi känner genom nationsmatriklarna. Det är viktigt för oss, dagens studenter, att vi ibland tänker på dem som verkat vid nationen före oss och att vi genom dem och vår tillhörighet till nationen är och blir en del av dess historia. Genom att vi i höst firar tillkomsten av Nerikes nation kan vi anknyta till en lång tradition och föra denna vidare till kommande släkten av studenter. Även i vår tid med stora och snabba förändringar, och med en internationalisering som kan jämföras med 1600-talets, spelar nationerna en viktig roll som vi måste slå vakt om.

”ett enkelt, hemtrefligt nationshus”

Södermanlands-Nerikes nation under 100 år

Vid slutet av 1800-talet hade det insamlingsarbete som påbörjats redan 1817 vid Södermanlands-Nerikes nation i Uppsala fortskridit så långt att man kunde inköpa en tomt vid universitetsparken och börja bygga ett eget nationshus. Huset ritades av arkitekten Gerdt Hallberg och invigdes den 30 november 1897. Nationshuset är i dag helt oförändrat till det yttre, medan man inuti gjort vissa anpassningar till dagens behov. Det är med anledning av detta hundraårsjubileum som nationen givit ut den aktuella minnesskriften.

Uppdraget att sammanställa boken om nationshuset och nationen anförtroddes en redaktionskommitté, som bestod av Lars-Otto Berg, Matias Eklöf, Johannes Hylander, Harald Rydberg, Sven G Svensson och Anders Åman. Inriktningen var att göra en prydlig, läsvärd och kulturhistoriskt innehållrik bok med profilerat urval och i hanterligt format.

Boken presenterades i en uppskattande recension i Uppsala nya tidning den 18 februari 1998 av Torngny Nevéus som inledningsvis gör följande konstaterande:

Den recensent som vågar säga att bland uppsaliensiska studentnationer Södermanlands-Nerikes nog är den mest kända utåt, riskerar säkerligen att få mothugg och möta harmsna invändningar från olika håll. Ändå vill jag, som nu själv inte är knuten till sammanslutningen i fråga, komma med ett sådant påstående.

Inspektör Leif Lewin betonar inledningsvis att nationshuset har en stor del i nationens rykte som en av de populäraste i Uppsala, varför inte den populäraste. Nationslivet kan ses som ett gott komplement till studierna, ja rent av en förutsättning för väl genomförda studier. I en särskild artikel utvecklar han sin uppfattning att nationslivet är en skola i medborgarskap, där unga människor får erfarenheter i sammanträdesteknik, administration och ekonomi samt därtill kan bygga upp ett kontaktnät över politiska, ämnesmässiga och religiösa gränser. Man kan tillägga även internationella gränser med hänvisning till att många utländska Erasmusstudenter gärna söker sig till S-N.

Huset är inget Loireslott men har drag av tidig renässans

Huset är, enligt professorn i konstvetenskap Anders Åman, ett förbisett, men mycket fint exempel på det sena 1800-talets svenska arkitektur. Han utreder förhistorien till byggandet och de olika arkitektskisser som nationen hade att ta ställning till innan man slutligen stannade för Gerdt Hallbergs förslag, som interiört dominerades av den imponerande trapphallen. I boken ger han följande omdöme:

Södermanlands-Nerikes nationshus var Gerdt Hallbergs lyckokast, som aldrig följdes av någon ytterligare framgång. Berömd blev byggnaden aldrig. Men mycket uppskattad av dem som lät bygga den och som nu i hundra år har använt den.

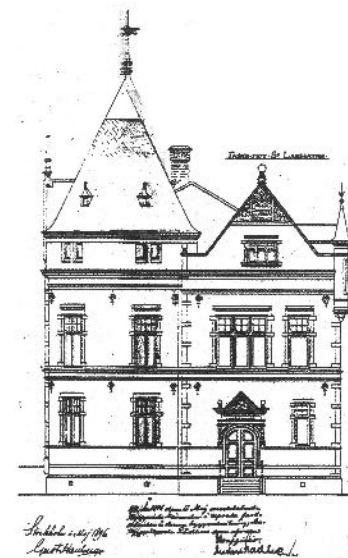
Bokens nära 200 sidor handlar inte bara om nationshuset och nationens övriga byggnader, utan även om livet på nationsgården och det kvinnliga genombrottet i nationen på 1930- och 40-talen, som det beskrivs av Åsa Lindqvist-Reuterswärd. Harald Rydberg behandlar de klassiska nationsspelen ”På Madagaskar” och ”Mohrens sista suck” alltifrån 1860-talet och fram till de senaste, men alls inte sista, uppsättningarna. Lennart Åqvist ger sig ut på ”ett musikanalytiskt strövtåg” och söker förebilder till spexen i dåtidens opera- och operettepertoar. En uppsats om Hornboskapen är ofrånkomlig, och få är bättre lämpade att skriva denna än Olle Nordberg. Som ett memento för dem som anser att Hornboskapen nu blivit för bra, konstaterar Olle: ”musik är ju vid närmare eftertanke inte synonymt med välljud; musik har många fler och djupare dimensioner”.

De senare årens explosionsartade utveckling och konsekvenserna av denna utvecklas närmare av Matias Eklöf. Denna har medfört att ett nationshus byggt för några hundra studenter skulle möta kraven på service och programutbud från över 2000 landsmän och landsmaninnor. Detta har lyckats genom vissa ombyggnader och genom att nationen tagit i anspråk flera av de hus i det kvarter som man nu helt äger. Magnus Hjort gör en tankelek när han flyttar sig tillbaka till det 1990-tal, där han själv varit aktiv. Han funderar där över vad han skulle minnas som en gång gammal landsman av fester, spex, publika m. m.

Från Rutger Serwander till Timo Kärnekull

När nationshuset invigdes var den legendariske växtbiologen Rutger Serwander förste kurator. Han ägnas en biografi av Sven G. Svensson, som beskriver såväl hans vetenskapliga bana som hans intensiva nationsliv och konstaterar att han under flera decennier var en förgrundsgestalt i Uppsalas studentliv. Sven G. Svensson beskriver även Ulf Peder Olrogs bana från Nyköping till Svenskt Visarkiv. Många av Ulf Peders visor framfördes för första gången på Södermanlands-Nerikes nation av Olrog och hans orkester. Jonas L:son Samzelius, den mångåriga, drivande och framsynte skattmästaren i såväl vår nation som i studentkåren, ägnas en biografi av Harald Rydberg.

Sven Delblancs författarskap beskrivs av Lars Lönnroth, som också fram-

Gerdt Hallbergs förslag från 1896 som inlämnades till Uppsalas byggnadsnämnd för godkännande.

håller "de ljusa och livsglada sidorna av hans personlighet" – de som särskilt kom fram såväl under hans tidigare år vid nationen som under åren som hedersledamot. Lönnroth konstaterar avslutningsvis: "Hur mycket Sven än mot slutet försökte förneka sin vilda ungdom, så går den lyckligtvis aldrig att utplåna, varken ur minnet eller ur hans egna skrifter."

Timo Kärnekulls vilda ungdom började på vår nation och i tidningen Ergo och fortsatte hela livet. Jan Mårtensson citerar Torsten Ehrenmark: "Han gav ut varenda maskinskriven sida som kom i hans väg ..." Den mycket lättillgängliga och läsvärda boken avslutas med en katalog med personer och siffror ur nationens liv, sammanställd av Lars Otto Berg. Där finns korta notiser om och ibland bilder av inspektorer, hedersledamöter, förste kuratorer, skattmästare och vaktmästare under de senaste hundra åren.

Det finns anledning att återupprepa inspektors ord: "Jag ... hoppas att boken skall bli till stor glädje för inte bara sörmaland-närkingar av alla årgångar utan även andra intresserade". Förhoppningen har blivit verklighet hos dem som redan köpt boken, men glädjen kan för en ringa penning upplevas av ännu fler. Varför inte just Du?

Du kan beställa boken hos kuratelet på telefon 018/ 13 19 94 och den kostar 150 kr (+ porto 30 kr). Du kan samtidigt passa på att beställa CD-skivan från framförandet våren 1997 av spexen "Mohrens sista suck" och "På Madagaskar" till en kostnad av 125 kr. Skivan är en ren njutning, utmärkt kvalitet såväl framförandemässigt som tekniskt.

Redaktören

Avlidna landsmän 1997–98

I nedanstående lista över de landsmän, som avlidit under året finns säkert vissa luckor, vilket jag beklagar. Redaktören är helt beroende av minnesgoda och uppmärksamma medarbetare och efterlyser sådana. Av de nedanstående var Bo A:son Johnson, Sten Nordström, Edvard Thyselius och Valter Åman medlemmar i Seniorföreningen.

Död	Inskr	Född
4/1 1997 Thyselius, Edvard	1923 läkare, Uppsala	6/11 1902
9/5 1997 Johnson, Bo A:son	1960 direktör, Hedersledamot 1960	3/10 1917
19/5 1997 Giertz, Per	1954 direktör, Tyringe	16/7 1934
10/8 1997 Bäcklund, Anders	1951 jur.kand. Eskilstuna	7/6 1931
17/10 1997 Hallin, Samuel	1921 fil.mag., Hallsberg	24/5 1900
9/12 1997 Nordström, Sten	1931 jur.kand., Stockholm	27/ 1911
20/12 1997 Lundqvist, Rolf	1954 analyschef, Bjuv	6/2 1933
8/2 1998 Åman, Valter	1961 landshövding, Örebro Hedersledamot 1961	2/3 1905
1/3 1998 Lagerberg, Gunnar	1928 byrådir., Sollentuna	13/3 1908

In memoriam

Bo Axelsson Johnson var delägare i firman A. Johnson & Co samt ledamot i flera anknutna versamheter, främst kan nämnas koncernchef och styrelseordförande i Nordstiernan AB samt VD och styrelseordförande i Nynäs Petroleum. Det var närmast i den senare rollen som han valdes till hedersledamot i nationen 1960.

Året senare fick **Valter Åman** samma hedersbevisning som landshövding i Örebro län åren 1961–71. Hans namn förknippas främst med de s. k. Åmanska trygghetslagarna. Han var född på Söder i Stockholm och hans karriär förde från springpojke, via medarbetarskap på tidningen Social-Demokraten och ombudmannaskap på LO och TCO, där han blev direktör 1960. Under åren 1946–61 tillhörde han riksdagens första kammare. Som landshövding införde han friare umgänges- och arbetsformer samt verkade för ökade kontakter med kommuner, landsting, näringsliv och andra grupperingar.

Sam Hallin tog studenten på Karolinska läroverket i Örebro 1920 och kom därefter till nationen. Efter fil.ämbetsexamen var han lärare i Stockholm, vid Lundsbergs skola, i Falun och Borlänge. Från 1950 och till sin pensionering undervisade han i moderna språk vid samrealskolan i Hallsberg.

Anders Bäcklund tillhörde en yngre generation och var aktiv på nationen under senare hälften av 1950-talet, uppehöll bl. a. ämbetet som 3:e kurator 1957/58. Han var också flitig deltagare i Hornboskapens övningar och framträdanden. Han började sin juristbana i Borgholm och Oskarshamn, men flyttade under de sista åren till Eskilstuna.

Per Giertz föddes och gick i skola i Nyköping. Han hade flera uppdrag vid nationen, som nationsfortograf, klubbmästare och ledamot av nationsnämnden. Efter pol.mag.examen anställdes han vid Unilever och var åren 1965–75 VD vid Skandinaviska Chuckfabriken i Tyringe i Skåne. Under denna tid var han också politiskt aktiv i Hässleholms kommun. Från 1975 arbetade han på ledande befattningar inom Boliden Kemi/Kemira Kemi i Helsingborg, under de senaste månaderna av sitt liv i York, England.

Från föreställningarna av "Mohrens sista suck"

Dirigent: Christer Henriksén
Regissör: Hemming Lindell
Producenter: Adam Fischer och Erik Ingelsson
Scenograf: Agnes Fischer
Kulisskreatör: Emil Nordh
Kostymör: Cecilia Candréus
Rekvizitör: Ulrica Arbjörk

Mohrens sista suck
Ronunda: Niklas Mattsson
Mustapha: Peter Stockhaus
Lopez: Erik Ingelsson
Don Cascaluña: Johan Sundelöf

och "På Madagaskar" på Stadsteatern i maj 1997

Ljuddesign: Peter Abrahamsson
Ljusdesign: Mats Bohlin
Sminkchef: Barbro Jansson
Foajéfixare: Örjan Melin
Klubbmästare: Joakim Kreutz
CD-hoss: Fredrik Sandgren
Ekonomi: Agneta Björnsjö

På Madagaskar
Uschiameja: Mårten Sandmark
Guttapercha: Niklas Mattsson
Uffo: Jonas Gombrii
Gluffo: Filip Backström
Radamuffo: Mårten Trotzig
A la Bonneheure: Peter Stockhaus
Rapp: Carl Bodegård
 samt hudafdragare, menniskoätare,
 och moritasker

Från vår till vår

Av förste kurator Hemming Lindell

Den sjunde april 1997 är en dag som jag aldrig kommer att glömma. Jag blev vald till förste kurator av landsmännen, ett förtroende som rörde mig djupt. Tänk att på heltid få ägna sig åt nationen, en organisation som jag hade kommit att älska och som hade tagit det mesta av min fritid under två års tid. I min recentiorsspegrupp lärde jag känna en man vid namn Märten Sandmark (Mariefred). Jag anade inte vid den tidpunkten att vårt möte skulle bli upptakten till en mycket trevlig vänskap. Jag och Märten har följt varandra i nationens tjänst ända sedan dess så när min företrädare Jan Silvergren meddelade att jag hade blivit vald till förste kurator och Märten till tredje kurator kunde vi inte hejda våra känslor utan brast ut i glädjetårar. De nyvalda klubbmästarna Camilla Bohlin (Karlskoga) och Joakim Kreutz (Örebro) samt restaurangvärdarna Stefan Karlsson (Eskilstuna) och Fredrik Lehmann (Örebro) delade också vår glädje.

Vårens anstormning

Våren låg nu framför oss med ett digert program. Strax efter landskapet åkte Kuratel och stipendiater till Nylands nation och deras årsfest. En lika trevlig tillställning som alltid. Innan jag blev medlem i nationen undrade jag ibland varför man kände finländare som ett broderfolk, de största erfarenheterna av vårt broderfolk i Finland var ju ishockeyturneringarna. Efter att haft glädjen, genom nationen, att stifta Nylänningarnas bekantskap har jag inte längre några tvivel kvar i min kropp. Ett trevligare och mer gästfritt folk finns inte! Den största delen av våren ägnade jag åt På Madagaskar och Mohrens sista suck. Jag hade fått den stora glädjen att regissera spexen. Något av det roligaste jag någonsin gjort. Inte nog med att vi skulle sätta upp spexen på Stadsteatern, utan våra flitiga producenter Erik Ingelsson (Eskilstuna) och Adam Fischer (Stockholm) hade dessutom ordnat ett skivkontrakt med BIS. Skivinspelningen pågick under vecka åtta under ledning av vår mycket skicklige dirigent Christer Henriksen. Producenten från BIS (Robert von Bahr) var mycket imponerad över alla de ideella krafternas slit och resultat. Han anförtrödde mig att han aldrig i sina vildaste fantasier hade kunnat föreställa sig att studenter som gjorde detta på sin fritid skulle vara mer tålmodiga än de professionella musiker som han vanligtvis arbetade med.

Den 26:e april kom kvällen som många av oss väntat på, skivsläppsfesten! Dubbel cd:n släpptes från kuratorsexpeditionen ner till de förväntansfulla cocktaïlgästerna i nationsträdgården. Äntligen fick vi se många timmars slit i sitt slutgiltiga format. En mycket hörbar dubbel cd med båda våra spex finns numera bevarade för alla och envar. Veckan efter innebar Valborg, majmiddag och premiär för spexen. Min Valborg blev mycket lugn med spexrepetition på Stadsteatern men i övrigt så sjöd staden med precis så mycket liv som det ska vara på valborgsmässoafton. En historia gör sig särskilt påmind från

denna Valborg, mösspåtagningen skedde två minuter i tre! Alla var som vanligt församlade i backen för att invänta rektors mösspåtagningen, församlad var även skaran professorer på balkongen. Det är nu som en professor från Ultuna passar på att diskvalificera sig från kommande rektorsval. Mannen ifråga upptäcker klockan två minuter i tre en bekant nere i folkvimmellet som han käckt vinkar till med uppsträckt studentmössa, detta misstolkas självklart av folket nedanför och den för tidiga mösspåtagningen var ett faktum! Kvällen innebar som vanligt en mycket trevlig gasque på nationen och traditionell sång vid Gunillaklockan.

Dagen efter stundade jubileumsmajmiddagen och kamratmötet. Första maj började som brukligt med kransnedläggning vid nationsgraven. Halv tolv hade en stor skara landsmän och seniorer slutit upp till kamratmötet. Under kamratmötet mottog de senaste fem årens kuratorer sina väl förtjänade insignier. Kamratmötet begav sig efter ceremonin i festsalen ned till stadsteatern för att där få njuta av en smygpremiär av Mohrens sista suck. Föreställningen blev en succé och jag behöver väl knappast påpeka den lättnad som infann sig hos oss på och bakom scenen. Vid tretiden slogs nationens nyrenoverade portar upp. De femhundra gästerna bedårades inte bara av det strålande vädret utan också av det nyrenoverade nationshuset. När det var dags för avmarsch till Slottet så konstaterade den vakthavande konstapeln att vårt majtåg minsann var betydligt längre än det han hade bevakat tidigare på dagen. På Slottet hade jubileumsgeneral Monica Larsson (Örebro) förberett en underbar kväll. Kvällen innehöll installation av hedersledamöterna Ann-Cathrin Haglund och Göran Ågerup samt suverän underhållning av Hornboskapen, Kören, Sångvätarna samt spexet. Efter middagen stundade dans och sexa i nationshuset till allas glädje.

På lördagen strax efter valborgshelgen var stunden kommen för nationens äldsta spex att visas upp inför publik på stadsteatern. Mohrens sista suck och På Madagaskar är de första nationsspex som har fått tillåtelse att sättas upp på stadsteatern. Våra producenter hade med benäget bistånd av regiassistent Magnus Quennerstedt lyckats med konststycket att övertyga teaterledningen om spexens kulturvärde och sevärdhet. Varken teaterledningen eller publiken blev besvikna, premiären blev en succé! UNTs recension höjde oss till skyarna och förundrades över hur vi hade lyckats få ett så gammalt manus så levande. Trots att teaterledningen i sin försiktighet tilldelat oss årets sämsta spelvecka var vi tvungna att sätta in en extra föreställning för att alla skulle få en chans att se spexen! Jag vill ta tillfället i akt och tacka de över etthundra

Göran Ågerup kunde inte hålla igen sin glädje över att ha blivit hedersledamot.

medverkande landsmännen som satsade så mycket av sin fritid i dessa föreställningar.

Helgen efter när teateruppståndelsen lagt sig något så gick årets hembygdsresa av stapeln. Förste Kurator Jan Silvergren hade med hjälp av Erik Lardenäs (Julita) arrangerat resan till Julita. Resan var en succé för både seniorförening och yngre landsmän.

Veckan innan vårbal innebär stipendiatvecka och en hetsig tid för de internationella sekreterarna. Sekreterarna hade som brukligt är ordnat resa i hembygden och ett flertal middagar. Från vårbalen kan jag bäst minnas två saker, dels damen vid min sida som nu för alltid har intagit hedersrummet i mitt hjärta. Dels minns jag talet från Cambridges stipendiat i vilket hon förklarade att hon aldrig blivit så positivt överraskad i hela sitt liv. Hon hade nämligen fått resan förklarad för sig som en strikt representationsresa med stela middagar och inte som hon nu visste en trevlig visning av Sverige och uppslupna spektakel.

Sommarens brygga

Sommaren antågade med stormsteg, och vilken sommar det blev! Sommarrestaurangen i nationshuset hette som brukligt är Bryggan och det var tydligen det som Uppsalas sommar studenter behövde. Bryggan var välbesökt (överfull) från start till mål och sommarvärdarna Mårten Sandmark, Fredrik Bengtsson, Fredrik Hammarström samt Joakim Kreutz hade gjort sitt yttersta för att nå havsstämning genom att spänna upp segel över uteserveringen. Det är en speciell känsla att få ha bryggdansen mitt i nationsträdgården. Revolutionsgasquen blev ett strålande arrangemang i en bygdegård strax utanför Uppsala. Efter middagen styrdes sällskapet tillbaka till Bryggan för att få njuta av nämnda bryggdansen.

Sommaren avslutades med att nationens ämbetsmän reste till Väddö på kongress för att där i lugn och ro få ladda upp inför höstterminen.

Höstens antåg

Höstterminen inleddes som vanligt med en väldig massa recentiorer i staden, ca 300 av dessa valde att skriva in sig vid den bästa av nationer. Recentiorsförmännen Anna Hellberg och Anna Svanberg lyckades från första början med att få recentiorerna intresserade av nationen då både recentiorsmottagningen och recentiorsgasquen var mer än välbesökta. En kulen natt i september slog nationen upp sina portar för allmänheten. Nationen hade bestämt sig för att medverka i stadens kulturnatt. Nationen blev välbesökt där det bjöds på kaffe till frusna nattvandrare i puben medan en taiwanesisk dansgrupp uppträdde i festsalen. Efter dansgruppen uppträdde Hornboskapen med en klassisk repertoar, de taiwanesiska ungdomarna blev hänfödda av Hornboskapens musik och dansade spontant balett till Gula paviljongen.

Det andra landskapet hölls i slutet av oktober. En stor skara landsmän valde Hugo Barklund (Stockholm) till andre kurator, Pontus Scherp (Örebro) och Daniel Johansson (Nynäshamn) till klubbmästare samt Oskar Fredriksson (Julita) och Jesper Sagebrand (Örebro) till restaurangvärdar.

Gåsmiddagen är terminens stora gasque och detta avspeglade sig på deltagarantalet. Vår nya restaurator Folke Bennbom hade fått denna gås som sin premiärkväll och hans svartsoppa gjorde ingen besviken. Hedersledamot Bengt-Georg Gilmark överräckte under middagen en charmant gåva i form av en riddarstaty föreställande S:t Eskil. Hornboskapen framträdde med en mycket inspirerande show om en egyptisk prinsessa, showen kunde lika gärna ha varit hämtad ur en matinéfilm från 40-talet. Det känns verkligen som ett privilegium att få vara kurator när man har en sån fantastisk orkester. Gåsmiddagen var oerhört bra och det kändes som att vi nu gasquat in oss ordentligt i huset efter renoveringen.

Helgen efter var det tid för gäddfest på Nylands. Andre kurator Per-Torsten Fredriksson och Tredje kurator begav sig dit med båt. Själv stannade jag hemma och vaktade det kära nationshuset. Mina medkuratorer har förtäljt mig att helgen motsvarade alla önskingar och deras återtag till svensk mark var triumfartat. Krigsbyte från österled medfördes hem till nationshuset i form av den Nyländska gäddan! Gäddan trivs som fisken i vattnet på kuratorsexpedi-

Ann-Cathrine Haglund i van talarpose på hemmaplan.

tionen och vi har lite svårigheter med att få den att förstå att den snart skall åka hem till sin begravning.

Klubbmästare Camilla Bohlin arrangerade herrmiddag på temat Western. Vi förvånades alla över Västgöta nations förste kurator Sten von Essens skicklighet på prickskytte med korkpistol men han förklarade att för västgötaslättens cowboys var korkpistol oundgängligt. Sågså på dansgolvet trodde jag först skulle vara en källa till irritation hos städarna men dessa förklarade för mig att huset aldrig varit så rent efter en fest, spånen hade nämligen sugit upp allt spill!

Luciagasquen kom till slut och spred värme i vinterkylan. Kören arrangerade ett stämmingsfullt Lucia-tåg som nästan slog det tåg som på morgonen uppvaktat inspektorsparet. Stipendiet Årets Södermanland-Neriking tilldelades Erik Ingelsson och Adam Fischer. Det var omöjligt att skilja dessa parhästar åt, då de under en lång tid på nationen suttit i nationsnämnden, varit redaktörer och engagerat sig i kulturverksamheten tillsammans.

Studenter kanske tar julledigt men så gör inte nationen. Michell Julin och Fredrik Lehmann drev årets julpub med den traditionella annandagsdansen och julbordet på ett mycket förtjänstfullt sätt.

Höstterminen bjöd också på stora förändringar i den dagliga verksamheten. Vi lät till slut söndagsdanserna och söndagsmiddagarna gå i graven och istället öppnade vi dans på fredagarna. Alternativet fredagarna har visat sig mycket uppskattat och bäst utav allt är nog att nu kan landsmännen njuta sin fredagsmiddag i festsalen med linnedukar och kandelabrar.

Vår, återigen

Vårterminen startade återigen. Jag har alltid lite svårt att kalla till vårkongress när det är minus tio grader ute men så gjordes i alla fall. Kongressen hölls på det otroligt natursköna Blidö och de nya ämbetsmännen väckte förslaget att kolle skulle inköpas för att i framtiden vara sommarfilial till Bryggan.

Recentiorsmottagningen går till historien som "den roligaste på mycket länge" enligt ett flertal oberoende källor. Dansgolvet övergavs snabbt till förmån för den trevliga baren i gamla musikrummet och det måste erkännas att arkitekten visste vad han gjorde när han konstruerade en bar i gjutjärn, den håller! Recentiorsgasquen var mer högstämmd med ovanligt många recentiorer för att vara en vårtermin. Jubelrecentiorerna Anna-Lena Pettersson höll ett utmärkt tal kring ämnet "Vad är en jubelrecentior och vad gör vi här!". Gyl-

Tredje kurator Mårten Sandmark

Stämningen på topp på recentiorsgasquen med hjälp av Hornboskapen och Kören.

lenhielmsgasquen klarade vi av i mars. Klubbmästarna lät gasquen gå i temat Magi och kvällen var sannerligen förtrollad. Temat skulle man lika gärna kunna applicera på nationen som helhet, det är magi att ämbetsmän sliter på sin fritid för att andra människor ska kunna ha roligt på nationen. Jag önskar att det är den typen av magi som håller oss flytande i fyrahundra år till istället för ekonomiska vinster. Året har varit väldigt slitit och jag önskar att vi oftare kunde lyfta blicken ifrån resultat och brandkår (som vill sätta självlysande nödutgångsskyltar i festsalen!) och istället se den magi som uppstår när folk jobbar med glädje på nationen. Vi har lyckats med mycket under året men tyvärr så har det mest handlat om besparingar. Jag är otroligt stolt över att landsmännen har ställt upp så mycket på oss i kuratelet och inte gnällt när man skär ner utan istället sagt att det är nationen värd! Med den kämpaanda och glöd som man finner hos aktiva södermanland-nerikingar är jag övertygad om att nationen står länge än och att Uppsala förbliver den eviga ungdomens stad trots vissa ministrars idoga försök att krossa universiteten. Nationerna är så mycket mer än dess middagar, vi har som de flesta vet bostäder, stipendier, körer, orkestrar, teater, spex och mycket annat. Viktigaste i allt detta är den gemenskapskänsla som går igen överallt i dessa verksamheter.

När jag skriver detta har vi ännu långt kvar på terminen med damsupé, Valborg, landskap, vårbal och mycket jobb. Jag är övertygad om att jag kommer få en bra efterträdare och att nationen kommer fortsätta vara den bästa av nationer! Jag vill tacka alla mina ämbetsmän och alla som engagerar sig på nationen. Ett speciellt tack vill jag rikta till curator curatorum Per-Torsten Fredriksson som så snabbt ledde mig in i kuratorsarbetet när jag var ny i ämbetet. Tack alla!

Nationens ekonomi 1997

Av Andre kurator PerTorsten Fredriksson

När man står på nationshusets tak en ljum sommarkväll slås man av frånvaron av myndigheter. Ingen mamma eller pappa säger åt oss att vi borde kliva ned illa kvickt – eller åtminstone skaffa några räddningslinor. Ingen säger åt oss att timmen är sen och att det är en dag i morgon också. Det vet vi. Det är en uppfostranspoäng från det gamla till det nya men tyvärr en poäng som likt realräntan i mitten av åttiotalet ofta visar sig vara negativ.

Att vara föräldralös som en nation kan vara vad som för traditionen vidare men också det som, om vi inte passar oss, knäcker organisationen fullständigt. Element i vår omgivning har under många år utnyttjat nationens eviga ungdom och infantilitet. De gör det fortfarande och ser vi inte till att stänga av dem sitter vi snart i knät på oss själva och har ingenting att lämna över till de kommande generationerna av landsmaninnor och landsmän.

För cirka tjugo år sedan inleddes en för nationerna rejält farlig ekonomisk utveckling. Moms, så'n som den ser ut idag, infördes i Sverige och den skattefrihet som nationerna flera hundra år tidigare försetts med fick sig en rejäl historieriktningförändrande knuff. På grund av den enorma kraft som krävs för att flytta kolosser som nationer är det emellertid inte förrän idag vi helt känner av dess enorma kraft. Många krögare anammade snabbt det nya system som – om man får tro sina ögon när man köper öl på ett genomsnittligt icke nationsutskänkningsställe – kan innebära att man drar av mervärdesskatt när man köper in öl men samtidigt att man aldrig slår in något i kassaapparatens när man säljer. Så fungerar det idag därute. Alltför ofta. På pizzerian, i närbutikerna och på krogen. Krogölen kan härigenom få ett lägre pris och nationsölen automatiskt ett högre. Utskänkning av alkohol och servering av mat utgör idag oftast de lok som drar nationernas övriga verksamheter framåt och det är alltså just på dessa områden som vi kontinuerligt drabbas av otillbörlig konkurrens. Trots att det är nationerna som fått friheter på skatteområdet och inte några andra. Trots att det är nationernas museum till fastigheter som är dyra att hålla levande och varma. Trots att det är studenterna som är de dåligt bemedlade och den arbetande befolkningen som borde ha råd att betala sina, i demokratisk ordning framröstade skatter. Trots att det är nationernas unga kämpar som borde få stöd av den myndighet som säger sig vara så mån om att nationerna lever och har hälsan, det är ju på dem och på universitetet som staden i mångt och mycket vilar, säger man.

På nämnda sätt inledde i förlängningen lokala politiker och tjänstemän den kvävningssprocess mot nationsvärlden som pågår idag. Kanske medvetna om att ett utbrett krogfusk försiggår, kanske inte. Om vi låter nämnda omvärld fortsätta att förfara så här, kommer den att ta död på först oss och se'n sig själv utan att ens veta om det. Den känner inte något ansvar för kommande generationer. Den ser till sig själv. Och tyvärr är det inte svårt för oss att förstå var-

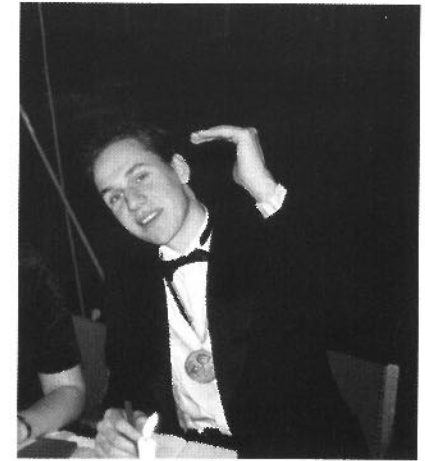
för. Det har blivit dags för oss att inse att problem inte är till för att gå runt omkring utan att röja ur vägen. För gott. Att ta ansvar har på senare år fått en helt ny innebörd och den får vi inte blunda för längre. – Precis som i Sverige i övrigt.

När rörlig växelkurs infördes på hösten 92 flyttades makten över Sverige från idealister och politiker med mer eller mindre väl förankrad vetenskaplig bakgrund till specialister med kunskap om marknadens mekanismer. Tidigare hade Sverige befunnit sig i en devalveringscykel på cirka fem år. Kronkursen fästes på sin nivå via devalvering och gav under en period det svenska näringslivet en konkurrenskraft gentemot utlandet via växelkursen. Sötebrödsperioderna varade under några år innan trycket på kronan och den svenska modellen blev för stort. Då var det åter dags att devalvera och cykeln kunde börja om. Strukturproblemen sopades under mattan på bästa farsmanér och landsmaninnorna och landsmännen fördes bakom ljuset ännu en gång.

I likhet med Sverige kan vår nation inte räkna med att kunna åtnjuta nämnda typer av fördelar i framtiden. På kort sikt kan vi inte räkna med att konkurrenternas kraft kommer att försvagas utan måste istället förlita oss till vår egen kraft och förmåga att konkurrera. Konstgjord andning fungerar aldrig i längden.

Om vi ska lyckas med att hålla vid gott liv alla de fantastiska verksamheter vår organisation omfattar måste vi klara av att både ekonomiskt och geografiskt samsas om det utrymme vi har. Det första ska inte behöva stå tillbaka för det andra men i kris måste det andra stå tillbaka för det första. Det var 1997. Nu går vi vidare.

Mot ljusare tider.

Nationens ämbetsmän och nämnder under läsåret 1997–1998

Inspektor:	Prof. Leif Lewin	
Proinspektor:		
Förste Kurator:	Fil.stud. Hemming Lindell	
Andre Kurator:	Fil.stud. PerTorsten Fredriksson	HT-97
	Fil.stud. Hugo Barklund	VT-98
Tredje Kurator:	Fil.stud. Mårten Sandmark	
Skattmästare:	Jur.kand. Gunnar Ekman	
Bibliotekarie:	Fil.stud. Per Sandström	
Klubbmästare:	Fil.stud. Camilla Bohlin	HT-97
	Fil.stud. Joakim Kreutz	HT-97
	Fil.stud. Daniel Johansson	VT-98
	Jur.stud. Pontus Scherp	VT-98
Utskänkningsförest.:	Restauratör Folke Bennbom	VT-98
Musikanföreläsare:	Fil.stud. Olle Nordberg	
Sånganföreläsare:	Med.stud. Anders Wallensten	HT-97
	Fil.stud. Tobias Adolfsson	VT-98
Krönikör:	Jur.stud. Erik Lardenäs	HT-97
	Fil.stud. Michell Julin	VT-98
Nationsfotograf:	Fil.stud. Patrick Nyberg	HT-97
	Fil.stud. Magnus Danielsson	VT-98
Kårmarskalk:	Fil.stud. Carl Löfvenborg	HT-97
	Fil.stud. Camilla Bohlin	VT-98
1:e Fanbärare:	Fil.stud. Hugo Barklund	HT-97
	Teol.stud. Jakob Sundmark	VT-98
2:e Fanbärare:	Teol.stud. Jakob Sundmark	HT-97
	Fil.stud. Sara Lindblom	VT-98
HB:s anförare:	Fil.stud. Viktoria Hugerth	
Redaktör:	Fil.stud. Oskar Ekman	HT-97
	Fil.stud. Lars Gamfeldt	
	Fil.stud. Ida Robson	VT-98
Internationell sekr.:	Jur.stud. Marcus Gränsmark	
	Med.stud. Hanne Gunnarsson	HT-97
	Fil.stud. Kristina Hellén	VT-98
Nämndsekreterare:	Jur.stud. Monica Larsson	HT-97
	Fil.stud. Carl Löfvenborg	VT-98
Stipendiesekreterare:	Fil.stud. Lina Leufvén	HT-97
	Fil.stud. Björn Kindenberg	VT-98
Recentiorsföreläsare:	Jur.stud. Erik Lardenäs	HT-97
	Fil.stud. Anna Hellberg	HT-97
	Fil.stud. Anna Garvander	VT-98
	Fil.stud. Mikaela Rosenberg	VT-98
Programsekreterare:	Jur.stud. Gustaf Pontén	HT-97
	Fil.stud. Oskar Ekman	VT-98
Teaterdirektör:	Fil.stud. Marit Mårtensson	

Spexdirektör:	Fil.stud. Fredrik Armerin	HT-97
	Jur.stud. Erik Lardenäs	VT-98
PR-förman:	Fil.stud. Jesper Sagebrand	HT-97
	Fil.stud. Filip Backström	
	Jur.stud. Emma Berge	VT-98
Tisdagsvärdar:	Jur.stud. Catharina Adlercreutz	HT-97
	Jur.stud. Carl Östring	HT-97
	Fil.stud. Frida Sandberg	VT-98
	Jur.stud. Olof Danielsson	VT-98
Torsdagsvärdar:	Fil.stud. Kristin Drevhammar	HT-97
	Fil.stud. Olivia Gränsmark	HT-97
	Fil.stud. Louise Holm	VT-98
	Fil.stud. Caroline Ignell	VT-98
Restaurangvärdar:	Fil.stud. Fredrik Lehmann	HT-97
	Fil.stud. Stefan Karlsson	HT-97
	Fil.stud. Oskar Fredriksson	VT-98
	Fil.stud. Jesper Sagebrand	VT-98
Helgkaffevärdar:	Fil.stud. Ida Robson	HT-97
	Fil.stud. Mikaela Rosenberg	HT-97
	Jur.stud. Oskar Fredriksson	HT-97
	Fil.stud. Per Hult	HT-97
	Fil.stud. Ulrika Gustafson	VT-98
	Fil.stud. Åsa Lindgren	VT-98
	Fil.stud. Anna-Karin Hempel	VT-98
	Jur.stud. Mathias Lindner	VT-98
Hovmästare:	Fil.stud. Catharina Bildt	HT-97
	Fil.stud. Anna Garvander	HT-97
	Jur.stud. Pontus Scherp	HT-97
	Fil.stud. Kristina Lundell	VT-98
	Fil.stud. Alexandra Andersson	VT-98
	Fil.stud. Sai-Wing Cheung	VT-98
Idrottsföreläsare:	Fil.stud. Magdalena Westlund	HT-97
	Fil.stud. Daniel Bergqvist	VT-98
Närradioföreläsare:	Fil.stud. Michell Julin	HT-97
	Fil.stud. Thomas Falkenström	HT-97
	Fil.stud. Märta Hulth	VT-98
	Fil.stud. Jenny Svensson	VT-98
Filmföreläsare:	Fil.stud. Linus Torbiörnsson	HT-97
	Fil.stud. Mikael J Zaar	VT-98
Arkivarie:	Fil.stud. Björn Kullinger	HT-97
	Jur.stud. Malin Wallin	
	Fil.stud. Nicklas Amelin	VT-98
Nationskaplan:	Teol.kand. Jakob Bäcklund	
Kören:	Teol.stud. Sigrid Ribbensson (kördir.)	
	Fil.stud. Josef Åhman (dirigent)	

Programvärdar: Fil.stud. Helena Melander HT-97
 Fil.stud. Charlotta Leijonhufvud HT-97
 Jur.stud. Gustaf Pontén VT-98
 Jur.stud. Carl Östring VT-98
 Busschaufför: Jur.stud. Monica Larsson
 Nationsnämnden: Förste Kurator
 Andre Kurator
 Tredje Kurator
 Nämndsekreteraren
 Fil.stud. Adam Fischer
 Fil.stud. Daniel Johansson
 Fil.stud. Linda Leufvén
 Fil.stud. Peter Axelsson
 Jur.stud. Erik Lardenäs
 Fil.stud. Linus Torbiörnsson
 Jur.stud. Carl Östring
 Fil.stud. Michell Julin
 NN-suppleanter: Fil.stud. Joakim Kreutz
 Toel.stud. Jakob Sundmark
 Nationsfullmäktige: Inspektor
 Proinspektor
 Skattmästare
 Förste Kurator
 Andre Kurator
 Tredje Kurator
 Programvärdar
 Programsekreterare
 Klubbverket
 Nationsnämnden
 Stipendienämnden: Förste Kurator
 Stipendiesekreteraren
 Fil.stud. Charlotta Leijonhufvud
 Jur.stud. Patrick Lindevall
 Fil.stud. Jesper Sagebrand
 Fil.stud. Sofia Ottosson
 Fil.stud. Fredrik Armerin
 Pol.mag. Mads Lundgaard
 Med.stud. Anders Wallensten HT-97
 Fil.stud. Björn Kindenberg HT-97
 Jur.stud. Marie Ramström VT-98
 Farm.stud. Behnosh Fakhri VT-98
 Biblioteks­nämnden: Andre Kurator
 Bibliotekarien
 Arkivarierna
 Teol.stud. Jakob Sundmark
 Jur.stud. Jonas Landström
 Jur.stud. Erik Lardenäs
 Fil.stud. Fredrik Armerin

Fil.stud. Camilla Bohlin
 Fil.stud. Ida Robson
 Fil.stud. Oskar Fredriksson
 Jur.stud. Carl Östring
 Fil.stud. Adam Fischer
 Jur.stud. Erik Lardenäs HT-97
 Jur.stud. Emil Nordh VT-98
 Jur.stud. Catharina Bildt
 Förste Kurator
 Fil.stud. Michell Julin
 Fil.stud. Peter Axelsson
 Fil.stud. Mårten Sandmark
 Fil.stud. Katharina Ahlesten
 Fil.stud. Susanne Grenmark
 Fil.stud. Katarina Zeidler
 Fil.stud. Joakim Kreutz HT-97
 Fil.stud. Thérèse Rydström HT-97
 Fil.stud. Lars Gamfeldt HT-97
 Fil.stud. Fredrik Lehmann HT-97
 Fil.stud. Fredrik Bengtsson HT-97
 Med.stud. Anders Wallensten HT-97
 Fil.stud. Kristin Drevhammar VT-98
 Jur.stud. Catharina Adlercreutz VT-98
 Fil.stud. Tomas Falkenström VT-98
 Fil.stud. Annika Ingelson VT-98
 Jur.stud. Jonas Landström VT-98
 Fil.stud. Daniel Bergqvist VT-98
 Förvaltningsdirektion: Skattmästaren
 Förste Kurator
 Andre Kurator
 Tredje Kurator
 Dir. Bo Eklöf
 Redovisningschef Bo Lindquist
 Dir. Göran Ågerup
 Jur.kand. Stefan Ränk
 Univ.råd. Gunnar Wijkman
 Borgarrådssekr. Håkan Tenelius
 Stift. Södermanlands-
 Nerikes Nations
 Studentbostäders
 styrelse Skattmästaren
 Förste Kurator
 Andre Kurator
 Tredje Kurator
 Dir. Bo Eklöf
 Redovisningschef Bo Lindquist
 Dir. Göran Ågerup
 Jur.kand. Stefan Ränk
 Univ.dir. Gunnar Wijkman
 Borgarrådssekr. Håkan Tenelius

Seniorföreningen: Nya medlemmar och förändringar sedan förra Majhälsningen

Ständiga:

Jur.kand. Staffan Eklöf
Karlav. 59 D
114 49 STOCKHOLM

Anne Marie Snellman
Allmogev. 14
183 38 TÄBY

Anders Thege
Eiderv. 15
611 62 NYKÖPING

Maria Westerberg
Brännkyrkag. 103
117 26 STOCKHOLM

Michael Gripenskans
Grosa Stråde 1
269 33 BÅSTAD

Fil.kand. Stefan Isaksson
Tunag. 1 B
753 37 UPPSALA

Torbjörn Ekman
Stenviksv. 9
613 36 OXELÖSUND

Fil.stud. Maria Garelius
Luxg. 9, nb
112 62 STOCKHOLM

Fil.stud. Hemming Lindell
Bredmansg. 4 D
752 24 UPPSALA

Fil.stud. Märten Sandmark
S:t. Larsg. 6 B
753 11 UPPSALA

Fil.stud. Camilla Bohlin
Karlsrog. 13 V 11
752 38 UPPSALA

Fil.stud. Joakim Kreutz
S:t. Larsg. 6 B
753 11 UPPSALA

Docent
Christopher Folkenson-Welch
Munters gata 51
754 39 UPPSALA

Mai Wall
Tideliug. 61
118 69 STOCKHOLM

Gertrud Lind
Artillerig. 26
752 37 UPPSALA

Jonas Bäcklund
Stenbocksg. 4 A
211 50 MALMÖ

Rita Wallerström-Engblom
Varpv. 31
757 57 UPPSALA

Tiit Levöl
Coldinutrappan 6
112 28 STOCKHOLM

Civ.ek. Peter Stockhaus
Karlsviksg. 10
112 41 STOCKHOLM

Fil. kand. Bo Wirmark
Övre Slottsg. 8 A
752 35 UPPSALA

Lars Rubenson
Hybelejens gata 2
653 40 KARLSTAD

Ambassadör Abdul Sattar Babe
c/o Pakistans Ambassad
Sergels torg 12, 14 tr.
111 57 STOCKHOLM

Joakim Vaverka
c/o Wetterqvist, Braheg. 28
114 37 STOCKHOLM

Jur. stud. Monica Larsson
Tegnérsg. 25 A, 2tr.
752 26 UPPSALA

Fil. dr. Michael Swedberg
Sockeng. 6
619 33 TROSA

Fil. stud. Per Sandström
Djäkneq. 49:110
754 25 UPPSALA

Solveig Zettermark
Kronparksv. 13
757 52 UPPSALA

Torsten Torstenson
Dragonv. 22
632 36 ESKILSTUNA

Magnus Hessel
Studentbacken 25:404
115 57 STOCKHOLM

Kjell Hallberg
Stureg. 6
611 56 NYKÖPING

Ändring från årsbetalande till ständig medlem:

Prosten Teol.dr. Alf Corell
Häggviksv. 21 B
191 50 SOLLENTUNA

Kammarrättslagman
Curt Rispe
Knapshall 30
436 39 ASKIM

Adjunkt Linnéa Stensson
Lövängsv. 11 B
703 58 ÖREBRO

Fil.mag.
Margareta Brandelius
Kils gård, Box 78
716 21 FJUGESTA

Årsbetalande:

Civ.ek. Maria Stockhaus
Fågelsångsv. 15
191 44 SOLLENTUNA

Josephine Rupp
Ljusterög. 5, 5 tr.
116 42 STOCKHOLM

Jur.stud. Maria Dahlberg
Norrtäljeg. 9 C, 3 tr.
753 27 UPPSALA

Fil.stud. Ulrika Lehmann
Sedelv. 12
129 32 HÄGERSTEN

Sofia Risinger
Borgv. 2
752 36 UPPSALA

Olof Åkerérén
Ekviksv. 10
139 40 VÄRMDÖ

Civ.ek. Hans Molander
Trastv. 10
181 40 LIDINGÖ

Civ.ek. Anna Holmestig
Hornsg. 151, 4 tr.
117 34 STOCKHOLM

Teol. stud. Lennart Hammar
Svarbäcksg. 43 E
753 32 UPPSALA

Jur.stud. Kristina Malmberg
S:t. Larsg. 6 B A 23
753 11 UPPSALA

Fil.stud. Magnus Rothman
S:t. Paulsg. 14
118 46 STOCKHOLM

Agneta Lindsjö
Hugo Alfvéns väg 34
756 49 UPPSALA

Nationsföreningar

IF Trikadien

Ordförande: John Danielsson
Sekreterare: Erik Isman

HB:s Vänner

Ordförande: Lennart Åqvist
Sekreterare: Olle Nordberg

Wasalopporden

Ordförande: Sten Åkerlund
Sekreterare: Ulf Johansson

Vännerna från Nyköping

Ordförande: Carl Löfvenborg
Sekreterare: Sofia Ottosson

Södertälje förening, Telge Tokar

Ordförande: Johanna Åkerfeldt
Sekreterare: Kristina Bäckström

Vännerna från V Sörmland

Ordförande: Patrick Nyberg
Sekreterare: Johan Gröndal

Vi från Stan

Ordförande: Jesper Göthe
Sekreterare: Jonas Landström

Strängnäs-föreningen

Ordförande: Jonas Landström
Sekreterare:

Kamraterna från Örebro:

Ordförande: Anders Alm
Sekreterare: Emma Berge

Torshälla Eskilstuna Kamratförening:

Ordförande: Andreas Andersson
Sekreterare: Mats Sundberg

Nynäs hamns lokalförening:

Ordförande: Mattias Berglund
Olle Nordberg

HB:s Musikförare:

Viktoria Hugerth
Sofia Olofsdotter

HB:s Anförare:

Johannes Hylander

SNOFC:

SISN: